శారద రాజకీయలు

13380

శ్రీకోదండరామచంద్రాయనమః

వరదరాజశతకము.

వల్లివేము కాదాటి

గుండ్లపల్లె

నరసమ్మగారిచే

రచియింపఁబడి

మ-రా-రా. శ్రీ, కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారిచే

సవరింపఁబడి

శ్రీ శారదా ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడినది.

1924.

పీఠిక.

ఈగ్రంథమునురచించిన ఆమె చిత్తూరికి కొంతదూరముననుండు గుండ్లపల్లె అను గ్రామములో నివసించు నరసమ్మగారు. ఆమెనాకు అక్కవరుస. మావంశములో ఈ మహాత్మురాలికైనమించిన రూపవతిగాని గుణవతిగాని అవతరించి యుండలేదని నానమ్మకము. జీవితమొక్కటి సుఖభాజనము కాకపోయినది గాని, యింకేకొదవయు చెందినవారుకారు. సుఖమనగా తనమొక్కసుఖము. గొప్పవారికి శోకమేగదా ఈ కలికాలములో భగవంతుడిచ్చెడు శుల్కము. చిన్ననాటనే భర్తకాలగోచరుడయ్యెను. అతనిపేరు అప్పాసామిరెడ్డి. వారి గ్రామము వళ్ళివేడు. వారితమ్ముడైన శ్రీ నారసింహారెడ్డిగారు చిత్తూరు జిల్లాలోని అగ్రగణ్యులలో నొకరు. ధనియనియు దానియనియు సమప్రసిద్ధి వడసినవారు. రెడ్డిజన సంఘమునకు ఇరువదివేల రూప్యముల నిచ్చిరి. వారు నాయక్కయైన సుందరమ్మగారి భర్త. ఇట్లు సర్వవిధముల నాకు అత్యంతసమీప బంధువులైనందున నాపసితనమునుండియు నేను ఈకర్త్రిని చక్కగా నెరుగుదును. ఆయమ్మను దర్శించిన చాలును; పూజించుట తప్పదు; ప్రేమించుట అంతకుముందే తప్పదు.

మాయింటిలో పూర్వము మేనమామలయిండ్లకు బాలురమైన మేము ఏటేట పోవుట పద్ధతిగానుండెను. ప్రతిసంవత్సరమును అరగుండ, వావిల్‌తోట, దామల్‌చెరువు, ఎల్లంపల్లె, వళ్ళివేడు, గుండ్లపల్లె ఒకచుట్టువేసికొని వచ్చుచుంటిమి. పోయినప్పుడెల్ల పెట్టించు పంచెలు, ఒక్కరూపాయి నాకు మామూలు సంభావన. ఇంక విందుల

సంగతి చెప్పబనిలేదు. కోళ్ళు, పొట్టేళ్ళు, గడ్డపెరుగు, ఇంటకాచిన నెయ్యి, ఇత్యాది నైవేద్యములు ఈబాల రామలింగనికి యథేష్టముగ దొరకుచుండెను. కాలముమారినది; మేలుపడినదికాదు, ఆసుఖములు, సాంగత్యములు ఇప్పుడు స్మరణమాత్రములైనవి; ఇంక అనుభవమునకు రాఁజాలవు.

గుండ్లపల్లెకు ప్రయాణమనగా, అదియొక పండుగ; తీర్థయాత్ర యనియు జెప్పవచ్చును. మా "అమ్మాయమ్మ"-నరసమ్మగారియొక్క ముద్దుపేరు-మాకు భోజనముపెట్టుటతో తృప్తి జెందువారుకారు. ఆమె నడతలు పలుకులు మనస్సును వికసింపజేయునవి. మఱియు—ఇదియు అనన్య సామాన్యమైన విందు—ఊఁకొడుకథలు చెప్పుటలో మిక్కిలి నేర్పరి. ప్రొద్దస్తమానము, ఆపెను వంటఇంటికి పోనీయకుండ కథలు చెప్పుమని నిర్బంధపఱచుచుండెడివాడను. రాత్రులలో ఆపెవద్దనే పరుండి నిద్రవచ్చువఱకు కథలు చెప్పుమని వినుచుంటిని. ఆపెవద్ద నేర్చుకొన్నవి నాకు ఆవయస్సున, 10, 12 సంవత్సరములప్పుడు, నూరు కథలకైన నెక్కువ వచ్చియుండెను! నూరుకథలవాఁడనని మావారంద ఱునన్ను మెచ్చుకొనుచుండిరి; నేనును ఈవిషయములో అహంభావము లేనివాడనుగానుండి యుండలేదు! బాల్యము అహంభావ ప్రధానమైన వయస్సుగదా! ఇప్పుడు ఆకథలన్నియు మఱపునకు వచ్చినవి; జ్ఞప్తికి వచ్చునవికావు! నాయొక్క స్మృతిమాంద్యము తలఁచుకొన్న నాకే సిగ్గగుచున్నది. మా "అమ్మాయమ్మ"గారు ఎవ్వియు మఱచినట్లు కానము. కారణమేమనఁగా, తరతరములుగా నితరులబిడ్డలను ఆదరించి పోషించుచు కథల చెప్పుచుండుటనుగా‌న. పరులకు నిర్భేదబుద్ధితో మేలుచేయుచుండుదుమేని, మనయొక్క ఆత్మయు నిత్యశక్తినీ, నిరంతర వికాసమును దాల్చినదిగా నుండుటకు నిదియొక నిదర్శనముగదా.

మా నరసమ్మగారికి వైధవ్యదుఃఖము కొంతకు కొంతతీఱునను ఉద్దేశ్యముచే ఆపెఅన్నయైన నరసింహారెడ్డి ఆపెకు తనవల్లనైనంత కొలది విద్య చెప్పించెను. విద్యతోడ చీట్లుఆడుటయు చెప్పించెను! కాలహరణమునకు వలయు సామగ్రుల కలిగియుండుటయేకద చింతాపనోదనక్రియ. అయినను ఈపెకు వచ్చిన విద్య గురులయొక్కగాని పరులయొక్కగాని భిక్షగాదు. అది సహజ పాండిత్యమునకుం జేరిన వరప్రసాదము. **13, 14** సంవత్సరములకంతయు నాతండ్రిగారైన శ్రీ కట్టమంచి సుబ్రహ్మణ్యారెడ్డి ప్రీతిప్రసాదముచేత తెనుఁగులో నేనును భారత, భాగవతముల ఇంచుమించుగ అరజ్ఞానముతో చదువునంతటివాడనైతిని. గుండ్లపల్లెకు పోయినప్పుడెల్ల నన్ను భారతమును చదువుమని అమ్మాయమ్మగారు వినుచుందురు. పద్యముల కర్థము చెప్పుమందురు. శంక లేక తప్పో ఒప్పో యేదేనొక వ్యాఖ్యానముచేసి నాపాండిత్యమును నిలుపుకొనుచుంటిని! పూర్వము ఆమెనాకు ఊకుఁడుకథలుచెప్పి జ్ఞాపకశక్తిని, భావనాశక్తిని వృద్ధిపఱచెను. ఇప్పుడు ఆమెకు కలిగిన ప్రతిఫలము భారత శ్రవణము!

ఆవయస్సుననే ఆపెయందున్న గొప్పశక్తియొకటి నాకు గోచరమయ్యెను. కవిత్వమునకు ప్రధానబీజములలో చెవియొక్కటి! కంటితోచూచి చూచి, గణములను, యతులను, ప్రాసములను పరీక్షించుకొనుచు, పద్యములను వ్రాయునట్టి మూఢులు తలుచుఁగాలేరు. కాఁబోలు. పద్యమును చదువునప్పుడును, భావములో తీర్చునప్పుడును, శబ్దమునుబట్టియే అదిసరిగానున్నగా లేదా యనుట, కవిత్వశక్తిగలవారి కెల్లను అప్రయత్నముగఁదోఁచును. ఆ కర్ణప్రభావము మా నరసమ్మగారికి వెన్నతోవచ్చినగుణము. అట్లగుట పద్యముల ధోరణి, శయ్య, గణయతిప్రాస సరళి, మొదలగు పద్యలక్షణములను చెవిచేతనే గ్రహించి

నది. నాకుఁ దెలిసి ఆమె ఛందశ్శాస్త్రము చదువలేదు. వ్యాకరణమును చదువలేదు. ఆశుకవితనమును నేను కొంతవరకు చేసియున్నాను. మా అక్కకు ఆ దౌర్భాగ్యము సంభవించినట్లు కానము.

కవిత్వమునకు జీవకళ భావము. పద్యము శరీరమాత్రమట్టిది. ఇట్టి యుదారచిత్తురాలికి భావములు తక్కువగానుండునా?

చింతాపూరితమైన జీవితముగాన పరమేశ్వరుఁడే తప్ప ఇంకెవ్వడు నాకు దిక్కు అను దీనత్వముతోడ భక్తి యుపెరుగుట యేమి యాశ్చర్యము! ఈ గ్రంథముయొక్క ఆధారభావము భక్తి. అందులోను అకృత్రిమస్వభావము వహించెడు సహజమైన భక్తి. పాండిత్యము, తత్త్వపరిశోధనము, వేదవేదాంత విచారము మొదలగు కారణములచేత కొందఱికి తటస్థించెడు జ్ఞానవాదము కాదు. మఱి మీరాబాయి, సక్కుబాయి, ఘోరాం కుంభార్ మొదలగువారిచే ప్రకటింపఁబడిన హృదయముయొక్క ఆవేశము.

తనదుఃఖమును తానెట్లు ఆడంబరములేక తిన్నని సూటిమాటలచే వ్యక్తపఱచెనో చూడుఁడు:—

సీ॥ జయరామ నేభువిఁ జన్మమెత్తినదాది
తల్లిదండ్రులఁ బాసి తల్లడిలితిఁ।
ఒలితపావన బాల్య ప్రాయంబునందు నేఁ
బతినిఁ గోల్పడి చాలఁ బాటుపడితి।
సమరపండితనిన్ను నర్చించనేరక
యన్నలఁ బాసినే నధమనైతి।
నిన్నియు నెడఁబాసి నిన్ను నే మఱవక
ధైర్యంబుతో నుండి ధన్యనైతి।
నిన్ని కష్టంబులుండిన నెపుడు మిమ్ముఁ
దలఁచువారల పాపముల్ తొలఁగుటరుదె? ॥పుడమి॥

భక్తులు సొంతగాంఁడరితి భగవంతునితో వాదాడి తిరస్క రింతురుగదా. చిన్నబిడ్డలు తల్లిదండ్రుల ముద్దుమాటలుగా గద్దించు మాడ్కి, ఈముగ్ధభక్తి (మూఢభక్తి కాదుసుమా!) ఎంతసొంపుగా నున్నదో 24 వ పద్యమున తెలియనగును.

సీ॥ పక్షివాహన! లక్ష్మి వక్షమందుండంగ
బిక్షమెత్తితివేల బిడియపడక।
పాలసంద్రపువెన్నఁ బంచిపెట్టెడునాఁడు
స్త్రీరూపమెత్తితి సిగ్గుపడక।
ధరజీవతతిఁబ్రోచు దొరవయ్యునడవుల
గోవులఁగాచితి కొంచెపడక।
గొల్లనెలంతల యిల్లిల్లుతిరుగుచు
వెన్నమెక్కితికదా వెలితియనక।
యిట్టికారానివనుపనులింది రేశ
యెట్లులొనరించినావహా! యెగ్గులేక ॥పుడమి॥

పెండ్లికార్యములలో 'తలుపులుతీసేపాటలు'ను ఈసరస వివాద ములకు నిదర్శనములు. ప్రణయకలహములును ఈ తరగతికి జేరినవి య. భగవంతునితో ప్రణయ కలహములుపెట్టుకొని ఆదరపరిహాస వాక్యముల ప్రయోగించుట భక్తులకుచేరిన హక్కులలోనొక్కటి.

ఈశతకములో నీతిపద్యములున్నవి; దశావతార వర్ణనము లున్నవి; రామాయణ భాగవతా కథాసంగ్రహములున్నవి; భారతము (నాకు ప్రాణపదమైన గ్రంథము) యొక్క సురభిశీతల పవనము వ్యా పింపకపోలేదు. హిందూస్త్రీలకు ప్రాణములకన్న నెక్కువమైన

వారియొక్క బోధతో అన్వయము చెందిన మాటలు కొన్ని యున్నవి.

సీ॥ కాశికిఁబోవఁగాఁ, గర్మంబుదీఱునా
కాశికిఁబోనవే కాకులెపుడు।
జలములఁ గ్రుంక, రాఁజాలునా మోక్షంబు
జలములనుండవే జలచరములు।
తపముచేఁదనువును దపియింపఫలమౌనె?
తలక్రిందుఁ వ్రేలవే ధరఖగములు।
వనబిలంబులనుండ వసుఁధౌనెదేవుండు?
బిలములందుండవే యెలుకలెపుడు।
ఇట్టికష్టమౌవిద్యలనెల్లవిడిచి
బుద్ధినీయందునిలిపినఁ బొందుముక్తి ॥పుడమి॥

సీ॥ ఒరులపైశత్రుత్వ ముంచకుండినఁజాలు
నుపవాసములునిత్యముండినట్లు।
పటులమనసునొవ్వఁ బల్కకుండినఁజాలుఁ
జతురతవేదముల్ చదివినట్లు।
ఇతరులసొమ్మాశ్రయించకుండినఁజాలు
సోపికతోధర్మమొసఁగినట్లు।
వారువీరని పర్వవాఱకుండినఁజాలు
దివ్యతీర్థములకుఁ దిరిగినట్లు।
చాడిమాటలనొకరిపై సాహసముసఁ
బెట్టకుండినఁజాల్ గుడుల్ గట్టినట్లు ॥పుడమి॥

ఇట్టి జ్ఞానమార్గమునకు శాస్త్రపఠనకు సంబందము లేదు. ఇది ప్రతియొక్కఁడు తనంతట తానే చేసికొనజాలు విచారము. "కులము చూడంగ నేల సద్గుణము గలుగ" "జ్ఞాను లజ్ఞానులోకలీలఁ బూనియున్న నేమి? మహిమవలన వారలెఱుఁగఁబడరె?" "ఎట్టివారికి నొకనింద పుట్టుచుండు; సకలజన సమ్మతిగనుండ జాలు నెవఁడు?".

ఇట్టిరచన లనేకములున్నవి. అవియన్నియు సామెతలై జన సామాన్యమునందు వ్యాపించుననుటకు సందేహము లేదు.

ఆంధ్రలోక గురువులలో వేమన మొదటివాఁడందుమేని, సుమతి రెండవవాఁడు "వనితకాభరణంబు పతిభక్తి వెలయుట, ఇంటికాభరణంబు లెనయసుతులు". ఇత్యాది సుమతియొక్క అనుకరణములను ఉన్నవి.

ఇంతటి మంచిగ్రంథములో స్త్రీల ప్రకృతి చెడ్డదియని సూచించెడు పద్యముండుట నాకు చింతగానున్నది. ఈదోషము వేమనయందును ఉన్నది; హిందువులయందెల్లనున్నది; మనజాతిదోషములం దెల్ల ఇది మిక్కిలియు నసహ్యమని నాయభిప్రాయము.

సీ॥ వనితలహృదయంబుఁ గనఁజాలక యెగాదె
 త్ర్యంబకుండాఁగఁగఁ దలనుదాల్చె।
కాంతలమర్మముల్ కానరాక యెగాదె
 పడఁతివాక్కునునుంచెఁ బద్మభవుఁడు।
అతివలచిత్తంబు లరయజాలక కాదె
 యురమున శ్రీలక్ష్మి నుంచెహరియు।
నింతులభావంబు నెరుఁగఁజాలక కాదె
 సతినరుంధతి వసిష్ఠమునిగాచె।
నెంతపతిభక్తిగలిగిన నింతివిభుఁడు
చెంతనుంచుటధర్మంబు సృష్టిలోన ॥పుడమి॥

అయినను స్త్రీలు స్త్రీలనునిందించికొన్నకొదవలేదు కాఁబోలు. పురుషులైన ఈ సనాతనధర్మమును వదలినమేలు.

ఇంక నేనెక్కువగ ఈశతకమునుగురించి ప్రస్తావింపను. ఇప్పటికే ఈ పీఠిక నేననుకొన్న దానికంటెను దీర్ఘమైనది. మా "అమ్మాయమ్మ" గారి యందలి ప్రీతియుభక్తియు దీనికి ముఖ్యహేతువులు. ఆయమ్మగారు చెప్పినట్లే దోషము లెవ్వియైననున్న విబుధులు మన్నింతురుగాక.

నాతమ్ముని భార్య శ్రీ తిరుమలమ్మయు "గురుబోధామృత"మను గ్రంథమున్ప్రకటించి మా వంశమునకు కీర్తి దెచ్చినది. మావంశమున కేది వచ్చినరానిందు; తెలుగుభాషయొక్కటి మాత్రము అక్షయముగ నిలచియుండినఁచాలును.

చిత్తూరు,
25—12—23.

కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి.

విజ్ఞప్తి.

పాఠకమహాశయులారా!

ధర్మార్థ కామమోక్షముల సాధింప జననీ జనక గురుదైవారాధనమే కర్తవ్యమని మన హిందువులెల్ల రెఱింగినవిషయమే. అందు స్త్రీలకు బాల్యమందునఁ దల్లిదండ్రులసేవయు నాపైఁ బాతివ్రత్యంబును దైవధ్యానంబును జన్మతారకములు. నాకుఁ బదునొకండవయేటఁ మాతృవియోగమును, బండ్రెండవయేఁట భర్తృవియోగంబును, బదుమూఁడవయేఁట బితృవియోగమును వాటిల్లె. మాతాపిత భర్తృసేవలుచేసి తరించుభాగ్యము నాకు లభింపదయ్యెను. తరణోపాయము స్ఫురింపదయ్యెను. పైతృకకార్యములఁ బెద్దల సంతృప్తి పఱచుచు దైవధ్యానమునఁ గాలముఁగడపుటతక్క వేఱు తారకములేదని పెద్దలవలన నెఱిఁగిఁ సద్గ్రంథ కాలక్షేపము సేయుచువచ్చితి. కాలక్రమమున భాషాపరిచయము కొంతగలుగుటచే నొప్పినకొలఁది భాషాసేవచేసి లోకోపకారకంబుగ నొక చిన్నపొత్తము వ్రాయు నభిలాష జనించె. ఈతత్కాల కర్తవ్య మంతకన్న స్ఫురింపకుంటచే భర్తృరూపియగు దైవముపేర నొక్కశతకంబును; భక్తిరస ప్రధానంబగు హరికీర్తనలను రచించితి. మత్ప్రయత్నమున నీయది ప్రప్రథమమగుటచే "ప్రమాదో ధీమతామపి" దీమంతులకునైనఁ బొరపాటులుగలుగుననుచో నాబోటి యల్పమతికిఁ దప్పులు లేకపోవుట? విజ్ఞులు నాయజ్ఞతమన్నించి యిందుఁ బొసఁగిన దోసఁగులఁ దెలిపినచోఁ గృతజ్ఞతతో దిద్దికొనియెద.

నేనీగ్రంథమును వ్రాయ నారంభించునకాలమున మాగృహమునకు దయచేసి కొన్ని పద్యములజూచి సంతసించి మిగులఁ బ్రో

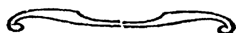
త్సాహముగలిగించి పూర్తిమైనపిదపఁ బీఠికను వ్రాసియిచ్చిన సమీప బంధువును సంస్కృతాంధ్రాంగ్లేయ కర్ణాట భాషావిశారదులును నాసేతు హిమాచల పర్యంత దిగంత విశ్రాంత యశోవిరాజితులును నగు శ్రీయుత కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారికిని, శ్రమకోర్చి శతక మెల్ల సవరించి ముద్రాపణ కార్యంబునను శ్రద్ధవహించి ముద్రాప్రమాదములఁ జక్కఁబఱచిన పాకాల మధ్యమ పాఠశాలాంధ్రపండితులును శాంతాభరణ భూషితులును రాక్షస వివాహము, విద్యార్థి శతకము, ఆంగ్లీకృత ప్రశ్నోత్తర రత్నావళ్యాద్యనేక గ్రంథ నిర్మాతలును నగు శ్రీయుత పూతలపట్టు శ్రీరాములరెడ్డిగారికిని దీని నతి శ్రద్ధతోఁ బరించి నాయందతికారుణ్యముంచి ప్రకటించిన వల్లివేడు గ్రామస్థులును, నామఱఁదిగారును నగు శ్రీయుతులు వి. శ్రీ. నరసింహారెడ్డిగారికిని గడుంగడుఁ గృతజ్ఞురాలను.

గుండ్లపల్లె,
రుధిరోద్గారి,
వై. శు. త్రయోదశి.

ఇట్లు,
సుధీజన విధేయురాలు,
వల్లివేడు కాదాటి. నరసమ్మ.

శ్రీరామజయం.

అంకితము.

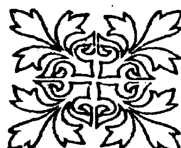

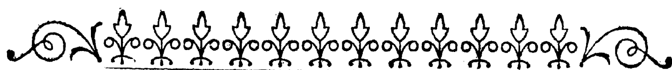
అవ్యయుండాదిపూరుషుఁ-డాదిదేవుఁ
డనఘుఁడమలుఁడనంతరూ-పాంకితుండు
నైనకరివరదేశున-కంకితంబు
సలిపితినిదీన జన్మంబు-సఫలతగన॥

ఎతనిపాదసేవనమునా-కిహపరముల
సౌఖ్యమొదవించునట్టి స-జ్జనవిధేయు
లకునుగీర్తి శేషులకుఁ బ-తికిఁబ్రపత్తి
నాకు సేవించుభాగ్యంబు-లేకయుంటఁ
గలుగుకన్నీరశుద్ధోద-కంబుగాఁగ
భర్తృదైవరూపము పట-భవ్యకీర్త
నములె యతనికర్పించుసు-మములుగాఁగఁ
జేసిపూజించితిని భర్తృ-సేవనంబు
నప్పసామ్యాఖ్యవరునకు-నధికభక్తి

పతిపాదతీర్థంబె-భవ్యతీర్థంబు
పతిసేవయే భగ-వత్సేవనంబు
పతిపూజయే భగ-వత్పూజనంబు

పతిభక్తియే భగ-వద్భక్తి యెందుఁ
బతిరతగాని పా-లఁతిరత మేల?
బొమ్మలకుఁ జేసిన-పూజలు గావె?
యనిభక్తి నప్ప సా-మ్యాఖ్యవరునకు
మత్పతికర్పింతు-మహిత కీర్తనల
భర్తయే దైవరూ-పంబనితలఁచి

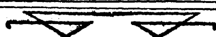

ఓం

శ్రీకోదండరామచంద్రాయనమః.

వరదరాజశతకము.

(నరసమాంబీయము.)

సీ॥ శ్రీవరదాఖ్యా! నిను సేవించు వారలఁ
బాలించుచుందువు పరమపురుష।
కరివరదా నిన్ను గాచియుండెడివారిఁ
గాపాడుచుందువు కరుణతోడ।
భక్తరక్షణ నిన్ను భజియించువారిక
నశ్వరసుఖమిత్తు నాగశయన।
నారదవంద్య నిన్ను మ్రొక్కియుండెడివారి
నయముగా రక్షింతు నరకవైరి।
జగములనుద్ధరించెడు సరళమతికి
నిన్ను చెప్పంగనేలయ్యా యినకులేశ
పుడమి శ్రీవల్లివేడు సత్పురనివాస
వనితనరసాంబక్రోవుమా వరదరాజ

సీ॥ వాసుదేవునిఁగాని వర్ణింపనట్లుగా
వాణినాకీయవే వాక్కునెపుడు।
నిందిరాధిపుఁగాని యితరంబుఁజెందక
హారుఁడవాకొసఁగవే యాత్మశుద్ధిఁ।
బద్మలోచనుఁగాని పఠియింపనట్లుగాఁ
బరమేష్ఠిపెట్టవే పాఠములను।
హరిపాదములఁగాని యన్యంబునొల్లక
లక్ష్మినేర్పింపవే లక్ష్యములను।
పక్షివాహనునీమీఁదిపద్యములను
నచ్చుపడజేయుమయ్య నాయాత్మనుండి ॥పుడమి॥ 2

సీ॥ ఆర్యులకెల్లనేనతిభక్తితోమ్రొక్కి
విబుధులకెల్లనేవినుతిచేసి।
రామలింగార్యుల రయముప్పనుతియించి
మునులకుఁగేల్జంట మోడ్పెనర్చి।
వాల్మీకిప్రభృతికి వందనంబులొసంగి
శుకశౌనకులను బ్రస్తుతులనెంచి।
వరదరాజకృపను వరకవిత్వమునొంది
శ్రద్ధతోవారినాబుద్ధినుంచి।
యిష్టకామ్యార్థసిద్ధికై యింపుమీఱ
భక్తితోనొక్కశతకంబువ్రాసినాను ॥పుడమి॥ 3

సీ॥ జయరామనే భువిఁ జన్మమెత్తినదాది
తల్లి దండ్రులఁ బాసి తల్లడిలితిఁ।
బతితపావన బాల ప్రాయంబునందునేఁ
బతినిఁ గోల్పడి చాలఁ బాటుపడితి।
నమరవందిత నిన్ను నర్చింప నేరక
యన్నలఁ బాసి నే నధమనైతి।
నిన్నియు నెడఁ బాసి నిన్ను నేమఱవక
ధైర్యంబుతో నుండి ధన్యనైతి।
నిన్ని కష్టంబులుండిన నెపుడు మిమ్ముఁ
దలఁచువారల పాపముల్ తొలఁగుటరుదె? ॥పుడమి॥ 4

సీ॥ పతితపావన! నన్నుఁ బాలించు పాలింపఁ
గరుణాసాగర! నీకు శరణు శరణు।
రామచంద్రా! నన్ను రక్షించు రక్షింప
దీనపోషక! నీవె దిక్కు దిక్కు।
కాకుత్స్థకుల! నన్ను గరుణించు కరుణింప
జగదీశ్వరా! నీకు జయము జయము।
ధర్మపాలన! నీకు దండంబు దండంబు
సురవరార్చిత! నీకు శుభము శుభము।
వేవిధంబుల నిన్ను నే వినుతిసేతు
నన్నుఁ బ్రోవుము మఱవక నలిననాభ ॥పుడమి॥ 5

సీ॥ నీమోహనాకృతి నీలకంఠుఁడెఱుంగు
లలితసౌందర్యంబు లక్ష్మియెఱుఁగు।
నీరాజభుజశక్తి మారీచుఁడెఱుఁగునా
భీలశరపటిమ వాలియెఱుఁగు।
ధైర్యశౌర్యంబులు దశకంఠుఁడెఱుఁగును
సత్యవాక్యము విభీషణుఁడెఱుంగు।
నీ(ముచ్చుపని గొల్లనెలఁత లెఱుఁగుదురు
నీదంటతనము యశోదయెఱుఁగు।
నీమహామహిమముభక్త నివహమెఱుఁగు
నిన్ను నెఱుఁగంగ నేనెంతనిర్మలాత్మ ॥పుడమి॥ 6

సీ॥ మచ్చమైజలధిలోఁ జొచ్చిసోమకుఁద్రుంచి
వేదముల్ బ్రహ్మకర్పించినావు।
కూర్మమైమందరకుధరంబుదాల్చి దే
వతలకునమృతంబుఁ బంచినావు।
శ్రీవరాహంబవై యీవసుంధరఁజొట్టి
కొనిపోవుకనకాక్షుఁగూల్చినావు।
స్తంభమందుదయించి డింభకురక్షింపఁ
గాహిరణ్యకశిపుఁగడపినావు।
నీదుభక్తులవైరులనీరుసేయ
నీవుగాకమఱెవ్వరునేరరయ్య. ॥పుడమి॥ 7

సీ॥ వటుఁడవై జన్మించి వాసవు రక్షింప
బలిని సామంబున గెలిచినావు।
జమదగ్ని సుతుఁడవై జగతి రాజులఁ గొట్టి
జనకాజ్ఞ తలిఁ జంపి మనిపినావు।
రఘుకులజుండవై రమణిఁ గోల్పోయి రా
వణు ద్రుంచి సీతతోఁ దనరినావు।
కృష్ణుఁడవై దుష్టకృత్యంబులను జేయు
చెడుగు కంసునిఁ బట్టి చెండినావు।
ఇట్టి యవతారములఁ దాల్చి యెంచి చూడ
ధర్మమును నిల్పుట కెకదా! దనుజవైరి! ॥పుడమి॥ 8

సీ॥ కలికి రూపంబున ఖలుల గీటడఁగించి
యిల వేంకటేశుఁడై నిలిచినావు।
శరరూపమున శంభుకరమునుండి విష్ణువఁ
బడి త్రిపురంబుల నడఁచినావు।
వసుధ భక్తులు గోరు వరము లిచ్చుటకునై
వరదుఁడవను పేరఁ బరఁగినావు।
అంబుజోదర నీ మహత్వంబు నెన్నఁగ
నజహరాదులకైన నలవి కాదు।
అనఁగ నే నెంతదానని న్వినుతి సేయ
నన్ను వీడక రక్షించు నాగశయన ॥పుడమి॥ 9

సీ॥ నవనీతచోరుఁడేనామణిచోరకుఁ
డనువానిమన్ననలందినావు।
దుష్టులచేఁజిక్కి ద్రుపదకన్యక వేఁడ
విసువకవలువల నొసఁగినావు।
గ్రాహంబుచేఁజిక్కి గజరాజువేఁడమ
కరిఁద్రుంచిభయమునుఁగడపినావు।
పుట్టుగ్రుడ్డికినీవుపొలుపొందఁగనులిచ్చి
విశ్వరూపముఁజూపివెలసినావు।
ఇట్టివారలకభయంబులిచ్చినావు
నన్నురక్షింపవదియేమి? నళిననయన! ॥పుడమి॥ 10

సీ॥ ఇక్ష్వాకుకులముననిరవొందఁగాఁబుట్టి
ధూర్తయౌతాటకఁదునిమినావు।
ఱాతిపైనీపాదరజముబైసోఁకించి
మంచిస్త్రీరూపుగావించినావు।
ధూర్జటివిలుఁద్రుంచి దుందుభిధ్వనులతో
నిలసుతపాణిగ్రహించినావు।
దట్టించినినుఁజుల్క రెట్టింపఁదలఁచిన
పరశురామునిభంగపఱచినావు
వచ్చి శ్రీమదయోధ్యలోఁజొచ్చితండ్రి
మాటఁబాలింపనడవికిమఱలినావు ॥పుడమి॥ 11

సీ॥ సౌభ్రాత్రనిధియను జన్మునిబిత్రువాక్య
సరణిరాజుగనిల్పి జరిగినావు।
వనమునమునులమన్ననలుగైకొని నిరో
ధువిరాధునవలీలఁదూల్చినావు।
వలపింపవచ్చుశూర్పణఖ ముక్కుచెవుల
వికృతంబుగాఁగఁగావించినావు।
కారణమదిచేసి ఖరదూషణులఁగూల్చి
పుడమిజాతను గోలుపోయినావు।
సఖునిరోయుచువాలినిజంపి తమ్ము
నేలికపులచేసతివార్త నెఱిఁగినావు ॥పుడమి॥ 12

సీ॥ జలనిధిగర్వంబుఁ జక్కనొనర్చివా
రధిగట్టి మీఁదనీరధిఁదరించి।
రావణాదుల సమరంబున సమయించి
జానకిఁగొని విభీషణునినిలిపి।
పుష్పవర్షముతోడఁ బుష్పకంబెక్కిసా
కేతంబునకుఁజేరి ఖ్యాతిమెఱయ।
సీతతోమణిమయ సింహాసనంబున
భరతుఁడు ఛత్రంబుఁబట్టుచుండ।
కవలుచామరాల్వీవఁగాఁబవనసూనుఁ
డుపచరింప వెలసినరఘూత్తముఁడవు ॥పుడమి॥ 13

సీ॥ వసుధలో దేవకీ వసుదేవులకుఁబుట్టి
నీమాయ చేజనుల్ని దురపోవ।
నర్ధరాత్రంబున నటమంద కేతెంచి
బాలుఁడౌచు యశోదపాలుద్రావి।
పూతన ప్రాణముల్ పారిగొని శకటతృ
ణావర్తులనుగాల నలఁగఁద్రొక్కి।
కాళీయునెత్తిపైఁ గాళులుంచుచునొక్క
త్రొక్కితాండవమాడి యుక్కుచెఱిచి।
బకునిఖండించిమద్దుల బలిమిఁగూల్చి
వెలసితౌర! "బాలుండవై" వెన్నదొంగ! ॥పుడమి॥ 14

సీ॥ యాదవవనితలయ్యమునవారిని స్నాన
మాడంగ వేడుకనచటికేగి।
చీరలు ముచ్చిలించి సమీపమునఁబొన్న
చెట్టెక్కి కూర్చొన్న చెలువమైన।
నీరూపుగనిసిగ్గు చేరమణీమణు
లో కృష్ణవలువల నొసఁగుమనిన।
గట్టునవిల్చి కేల్గవ పయికెత్తి జో
హారొనర్చిన మీకునబ్బునవఁగ।
నంత బిత్తరులటు మ్రొక్కనలరికోక
లిచ్చివారినె బాసని మెచ్చినావు ॥పుడమి॥ 15

సీ॥ పక్షివాహన! వల పక్షంబునీకేల?
రక్షించరావన్ను రామచంద్ర!
మునిజనాశ్రిత! నీకు మోసభావంబేల?
మోక్షంబొసంగరా మోహనాంగ!
కరిరాజవరద! యీకఠినమానసమేల?
కాచిరక్షించరా కమలనాభ!
పరమాత్మ! యనినిన్ను స్మరణచేయుచునున్న
భక్తురాలినిబ్రోవఁ బాపమటర?
కోపమేలనామీఁదను గోర్కెలొసఁగి
సంతసంబుననన్నేలు సరసిజాక్ష! ॥పుడమి॥ 16

సీ॥ అదితిసుతుండవై యమరేశుకొఱకునై
త్రిభువనంబులఁగొల్చి తివిరినావు।
దశరథసుతుఁడవై తాటకన్ సమయించి
గాధేయుసవనంబుఁ గాచినావు।
బ్రహ్మాండమెల్లను బడఁతియశోదకు
ముఖమందుఁజూపుచు మురిసినావు।
గోపాలకుండవై గోవర్ధనంబెత్తి
గోపకులభయంబుఁ బాపినావు।
ఇట్టిబాలురుభువిలోన నెందుగలరు?
నీవుబాలుఁడవేమూఢ! నిగమవేద్య! ॥పుడమి॥ 17

సీ॥ బ్రహ్మజనకు నెప్డు భజన చేసినఁజాలు
భవబంధముల నెల్లఁబాయవచ్చు।
విష్ణుసంకీర్తనల్ వినుచునుండినఁజాలు
నీషణత్రయములు నీఁగవచ్చు।
వాసుదేవునికీర్తి వర్ణించిననుజాలు
వాసిగాధర్మంబు పడయవచ్చు।
బురుషోత్తముని పేరు పొగడుచుండినఁజాలుఁ
బుణ్యస్థలములకుఁ బోవవచ్చు।
నిన్ను దలఁచుచు యోగీంద్రు లెన్నుమార్గ
ములనుగన్నఁజాల్ నీయందుఁగలయవచ్చు ॥పుడమి॥ 18

సీ॥ వరదరాజా! నిన్ను వర్ణింపనాపూఁట
నిజముగా రక్షింప నీదెపూఁట।
పురుషోత్తమా! నిన్నుఁ బూజింపనాపూఁట
నిజముగారక్షింప నీదెపూఁట।
భక్తపాలన! నిన్ను భజియింపనాపూఁట
నిజముగారక్షింప నీదెపూఁట।
కోదండపాణిని గొనియాడనాపూఁట
నిజముగారక్షింప నీదెపూఁట
నలువతండ్రిని స్తుతియింప నాదుపూఁట
నిజముగానన్నుఁగడతేర్ప నీదుపూఁట ॥పుడమి॥ 19

సీ॥ ధీరుఁడా జగదేకవీరుఁడా సత్య
ప్రచారుఁడా నిత్య శృంగారమూర్తి
జారుఁడా మన్మథాకారుఁడా నవనీత
చోరుఁడా భక్త మందారకీర్తి।
శీలుఁడా యదువంశపాలుఁడా గోపికా
లోలుఁడా శిశుపాలకాలమూర్తి।
కాంతుఁడా రుక్మిణీకాంతుఁడా రణశౌర్య
వంతుఁడా లోక ప్రశాంతవర్తి।
నమ్మియున్నాను నిన్నిష్ట నందతనయ
ఈవుగాక యితఃపరం బెవ్వెరుంగ ॥పుడమి॥ 20

సీ॥ ఆదివిష్ణుండవై యఖిలంబు నిండిన
వానికి నవతార వరము లేల?
మణిమయంబగు చిత్రమందిరంబులు గల్గి
క్షీరాబ్ధినుండెడి చింత యేల?
వాయుసమానమౌ వాహనంబులు గల్గి
వైనతేయుని నెక్కు వాంఛ యేల?
పట్టెమంచము దిండ్లు పఱుపులు గల్గియుఁ
బన్నగేంద్రుని మీఁదఁ బండు టేల?
యిట్టిచిత్రంపువర్తన లిందిరేశ
నీకు లీలలుగాఁ దోఁచె నే మహాత్మ! ॥పుడమి॥ 21

సీ॥ యదుకులోత్తమనీకు నతియేమి కార్యమై
నన్ను మఱచితివే నారదనుత।
సనకాదియోగుల సన్నిధి కేగితో
శౌనకాదులఁజూడ జరిగినావా।
మునులరక్షింపంగ వనముల కేగితో
యమరులరక్షింప నరిగినావా।
నీదాసవరులను నిరతంబుఁ బ్రోవక
మఱచుటెందులకయ్యా మదనజనక।
చదలదాఁగినఁగాని నిన్వెదకినీదు
పదములనుసాదుమదిలోనఁ బదిలపఱతు ॥పుడమి॥ 22

సీ॥ ఉట్లపైనున్నట్టి చట్లనుబాలకై
కట్టెతోఁ బొట్లుగాఁ గొట్టలేదె?
దిట్టరివై నీవు రట్టుసేయఁగఁదల్లి
పట్టిఱోలనునిన్నుఁ గట్టలేదె।
గట్టుపైనుంచిన దిట్టలపుట్టముల్
దట్టిచెట్లులపైనఁ బెట్టలేదె?
బొట్టెలతో గట్ట మిట్టలెక్కుచుఁజల్దిఁ
గట్టుకతినలేదె పొట్టనిండ?।
యిట్టి నీవర్తనములెల్ల రట్టుసేతుఁ
బట్టి ప్రోవ లేనియశోద పట్టి! నన్ను ॥పుడమి॥ 23

సీ॥ పక్షివాహనా! లక్ష్మి వక్షమందుండగా
భిక్షమెత్తితివేల బిడియపడక।
పాలసంద్రపు వెన్నఁ బంచిపెట్టెడునాఁడు
స్త్రీరూపమెత్తితి సిగ్గుపడక।
ధరజీవతతిఁ బ్రోచు దొరవయ్యు నసురుల
గోవులఁ గాచితి కొంచెపడక।
గొల్లనెలంతల యిల్లిల్లు తిరుగుచు
వెన్న మెక్కితివి కదా వెలితియనక।
యిట్టి కారానివగుపనులిందుకేల
యెట్టులొనరించినావ హాహా! సిగ్గులేక ॥పుడమి॥ 24

సీ॥ వంచించియసురాళి పలపత్తుమతిసుధఁగా
గొంచు దేవతలకే పంచినావు।
అనుజన్మభార్యఁ గైకొని నట్టిబలశాలి
వాలిఁ గూలిచి తమ్ము నేలినావు।
వడుగవై భువిని మూఁడడుగులచేఁ గొల్చి
బలినడంచుచు నింద్రు నిలిపినావు।
పాలధరు వంచించి యనుజఁ బార్థునకిచ్చి
పాండుసంతతివృద్ధి పఱచినావు।
ఇట్టి బలియుల వంచించు టెల్లనిమ్ము
తలఁచు భక్తులకొఱకే గదా ముకుందా! ॥పుడమి॥ 25

సీ॥ అవనిలో నావంటి యాఁచకుజన్మముకంటె
బండగానడవిలో నుండవచ్చుఁ।
బుడమిలో నావంటి పొలఁతిజన్మముకంటె
గుట్టపైఁజెట్టుగాఁ బుట్టవచ్చు।
వసుధలో నావంటి వనితజన్మముకంటె
వనములో మృగముగాఁ దనరవచ్చు।
క్షితిలోననావంటి యతివజన్మముకంటెఁ
జెట్టుపైఁ బిట్టగాఁ జెలఁగవచ్చు।
నిట్టిసంసారవారాశి నిముకుకంటె
నీస్థలంబునగటికమై నెగడవచ్చు ॥పుడమి॥ 26

సీ॥ వసుధనీసంసార వాసనదొలఁగంగ
పరవిమైకుంఠమే స్థానమరయ।
నాదిలక్ష్మీదేవి యమరంగనాతల్లి
యామన్మథుండెనాకన్నగారు
దామోదరుండె నాతండ్రియామటిలోక
బాంధవుండగునాకు బాంధవుండు।
బ్రహ్మాదులేచుట్టపక్కంబులౌదురు
జ్ఞానమేగుమఁడగు శాంతిసుఖము।
ఇట్టివారిసహాయంబు గట్టివయ్యె
పిత్రుపతులకింక నేవిల పింపనేల! ॥పుడమి॥ 27

సీ॥ విద్యనేర్చినవాఁడు విశ్వమందుసుఖించు
వినయగుణంబుచే వెలయుచుండు।
సాధుసజ్జనులతో సాంగత్యమొనరించు
నింపువాక్కులు వెలయింపఁజేసి।
రాజసభలలోన రంజనమొనరించు
విద్వాంసులకుమది వేడ్కసేయుఁ
జోరులుగొనిపోవఁ జొప్పడదన్నద
మ్ములభాగములకది యలవిగాదు।
ఇతరులకునీయఁదఱుఁగదు హెచ్చుగాని
స్వచ్ఛమగువిద్యకిలఁజూడ సమము లేదు ॥పుడమి॥ 28

సీ॥ అవనిలోనరుఁడుగా నవతరించినవాఁడు
విద్యామతులు నేర్చి వెలయవలయుఁ।
బుడమిలోఁబురుషుఁడై పుట్టియుండెడివాఁడు
పురుషోత్తమునికీర్తి పొగడవలయు।
ధరణిలోమనుజుఁడై తనరినవాఁడెప్డు
ధర్మమార్గంబును దలఁపవలయు।
భువిలోనమగవాఁడు పుణ్యంబుఁదలపోసి
పురుషార్థమగుపనుల్ పూనవలయు।
నుర్విలోపలఁదన ప్రాణముండువఱకుఁ
బరులకుపకారవర్తియై బ్రదుకవలయు ॥పుడమిఁ 29

సీ॥ వసుధలోనవివేకి వాఁడొనర్చిన యుత
 త్యంపుఁ గార్యము సత్యమనితలంచు।
ధరణిలోనవివేకి తనపుత్రులొనరించు
 తగనిధర్మంబైన ధర్మమనును।
బుడమిలోనవివేకి పుత్రికల్ గావించు
 దుష్టకార్యములైన దొడ్డయనును।
క్షితిలోనవివేకి సతియొనర్చిన దుష్ట
 వర్తనమైన సద్వర్తనయను।
నిట్టియవివేకిజ్ఞానంబు లెట్టు లెఱుఁగు
 నెఱుఁగ నేర్చినధర్మజ్ఞుఁడెఱుఁగుఁగాక ॥పుడమి॥ 30

సీ॥ ధరణిలోసువివేకి తానొనర్చినయశ్వ
 మేధంబులైనను మెచ్చుకొనఁడు।
పుడమిలోసువివేకి పుత్రులుచేసిన
 ధర్మంబువినిమదిఁ దనరఁజెప్పును।
ధాత్రిలోసువివేకి పుత్రికల్ గావించు
 పుణ్యావర్తనమైనఁ బాగడఁడెపుడు।
క్షితిలోనసువివేకి సతియొనర్చినసత్యా
 వర్తనంబునుమెచ్చి వాడఁడెపుడు।
ఇట్టిసువివేకిసద్ధర్మమెఱుఁగుఁగాక
 కష్టుఁడైనట్టియవివేకిగాంచఁగలఁడె ॥పుడమి॥ 31

సీ॥ ధరణిలోమూర్ఖుఁడు ధనముసంపాదించి
దానము చేయక దాఁచిదాఁచి।
వడ్డికిచ్చుచుఁదనవారిపైఁగృపలేని
వాఁడౌచు వడ్డికి వడ్డితీసి।
పెట్టెలోపలఁబెట్టి గట్టితాళమువైచి
కట్టుగానచ్చోటఁ గాచియుండి।
సర్కారువారికి సంతర్పణముసేయు
ధర్మకార్యమునకు దమ్మిడీఁడు।
ఒరులకివ్వకకుడువకిట్లున్న ధనము
దొంగలకొవాయుసఖునకో దొరలకొయగు ॥పుడమి॥ 32

సీ॥ ధరలోనధన్యుండు ధనముసంపాదించి
దానధర్మము చేసి దనరుచుండుఁ।
దనతల్లిదండ్రికిఁ దనసహోదరులకు
సతులకు సుతులకు సమతనిచ్చు।
హెచ్చువిద్యానంద మిష్టాన్నహితతృప్తి
బంధుజనప్రీతిఁ బఱపుచుండు।
దేవతార్చనములదివ్యతీర్థంబులఁ
దగురీతినొకభంగిఁ దనుపుచుండు।
నిట్లుగుణవంతుడొనరింప నెల్లజనులు
సంతసింతురు సత్కీర్తివంతుఁడంచు ॥పుడమి॥ 33

సీ॥ తనయునిదండించి తగువిద్య నేర్పని
యబ్బ యేసుతుపాలి బెబ్బులియగుఁ।
బరకాంతలకుసొత్తు పాడొనరించెడు
నబ్బ యేసతిపాలి బెబ్బులియగుఁ।
ద్రాగుబోతైయింటి దర్పంబుఁజెఱచెడు
నబ్బ యేపితపాలి బెబ్బులియగు।
నప్పుతీయుచుఁగొంప నమ్మి భ్రష్టుండగు
నబ్బవంశమునకు బెబ్బులియగు।
యిట్టియబ్బవంగడమునఁ బుట్టుకంటెఁ
బుడమి పైఱాయిగానైనఁ బుట్టవచ్చు ॥పుడమి॥ 34

సీ॥ తల్లితండ్రుల మదిఁదల్లడిల్లఁగఁజేయు
పుత్రుఁడేవారికి శత్రుఁడగును।
మతిలేకతలిదండ్రి మాటవిననియట్టి
పుత్రుఁడేవారికి శత్రుఁడగును।
తల్లి దండ్రులతోడఁదగవులనాడెడు
పుత్రుఁడేవారికి శత్రుఁడగును।
కఠినుఁడై తలిదండ్రిఁగష్టంబుఁగూర్చెడు
పుత్రుఁడేవారికి శత్రుఁడగును।
ఇట్టిపుత్రుఁడు లేకుంట యేసుఖంబు
కలిగి యపకీర్తిపాలౌటకంటె భువిని ॥పుడమి॥ 35

సీ॥ కూఁతురుదుర్బుద్ధి కొట్టితీర్చనితల్లి
తల్లిగాదది(బ్రమానిపిల్లిగాని।
పుత్రియవగుణంబు పొగడుచుండెడితల్లి
తల్లిగాదదిపల్కు బల్లిగాని।
పొరుగిండ్లదిరిగెడి పుత్రినొంచనితల్లి
తల్లిగాదదిచెడునల్లిగాని।
దబ్బరాడెడుకూఁతు దెబ్బవేయనితల్లి
తల్లిగాదూసర వెల్లిగాని।
యిట్టితల్లికెన్నఁగ నల్లుఁడెవ్వఁడగునొ
వాఁడుతలిదండ్రులనుమున్న వదలవలయు ॥పుడమిః॥ 36

సీ॥ తల్లిదండ్రులమాటఁ దగవినకుండినఁ
గూఁతురేయదివెట్టికోఁతిగాక।
అన్నదమ్ములతోడ నైకమత్యములేని
కూఁతురేయదివెట్టికోఁతిగాక।
మాటకుమాఱాడి మంకుచేష్టలుచేయు
కూఁతురేయదివెట్టికోఁతిగాక।
కనుసన్నతోఁబనుల్ గావింపకుండినఁ
గూఁతురేయదివెట్టికోఁతిగాక।
యిట్టికూఁతులనొరులకు నిచ్చితల్లి
యత్తగారిదితప్పని యనఁగనేల? ॥పుడమి॥ 37

సీ॥ జంకకవిభునితో జగడమాడెడు పెండ్ల
మాలుగాదది నెత్తిబ్రాలుగాని।
నగలకై విభునితోఁ దగనిమాటాడెడి
దాలుగాదది మూర్ఖురాలుగాని।
ఏవేళవిభునితో నెదురాడుచుండెడి
దాలుగాదది గర్వరాలుగాని।
పతినిదావంచించి పరులనాసించెడి
దాలుగాదది నల్లతేలుగాని।
ఇట్టిసతులున్న పతులకు నేమిసుఖము
కొదుకులోకపదిగల్గిన విఠువవచ్చు ॥పుడమి॥ 38

సీ॥ పతియెదైవంబంచు మతినెంచిసతతంబు
పూజించుకాంతయే పుణ్యచరిత।
ధవుఁడెనాపాలిటి ధర్మదేవతయని
దండంబులిడుకాంత ధన్యచరిత।
భర్తనాపాలిటి భాగ్యరాశియటంచు
భావించుకాంతయే భవ్యచరిత।
తనప్రాణనాథుఁడే తనకుఁబ్రాణంబని
తలపోయుకాంతయే ధర్మచరిత।
వేయికష్టంబులొందిన విభునిమాట
దాటఁజాలనికాంతయే దారయగును ॥పుడమి॥ 39

సీ॥ ఇండ్లుమేడలుతోట లేర్పించియిమ్మని
విభునితోనవివేక రభసమాడు।
బట్టుపుట్టముదెచ్చి పెట్టకకాదని
విభునితోనవివేక రభసమాడు।
భూషణంబులులేని దోషమేమసికేరి
విభునితోనవివేక రభసమాడు।
నింటబియ్యములేక యెట్లువండుదునని
విభునితోనవివేక రభసమాడు।
నిట్టియవివేకయుండిన యింటలక్ష్మి
యెట్టులుండునుమూదేవి యేడ్చుఁగాక ॥పుడమి॥

సీ॥ మణిమందిరంబైన మఱికుటీరంబైన
సమముగావర్తించు సద్వివేక।
పట్టుపుట్టంబైనఁ బ్రాఁతబట్టైనను
సమముగాలెక్కించు సద్వివేక।
అంబలైనను పరమాన్నంబులైననుమది
సమముగానెంచును సద్వివేక।
దుఃఖంబురాఁగ సంతోషకాలమురాఁగ
సమముగాఁగడపును సద్వివేక।
ఇట్టిసువివేకధరనేరి యింటనున్న
నిందిరాదేవివసియించు మందిరమది ॥పుడమి॥ 41

సీ॥ తల్లిదండ్రికిమ్రొక్కి తనసతిఁబ్రేమించు
నురుగుణుండగు పురుషోత్తముండు।
సతికినుత్తమమైన హితముబోధించు
నురుగుణుండగు పురుషోత్తముండు।
తరమెఱుంగకభార్య తప్పుఁజేసినఁగాచు
నురుగుణుండగు పురుషోత్తముండు।
అవివేకయగుసతిఁ సువివేకఁగాఁజేయు
నురుగుణుండగు పురుషోత్తముండు।
ఇట్టిపతిఁగూడివర్తించు నింతితొల్లి
యెన్నినోములునోచునో! యెఱుఁగవశమె? ॥పుడమి॥ 42

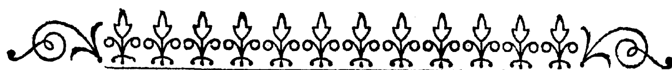
సీ॥ ప్రాహ్ణంబునను లేచి పతిపాదములవ్రాలు
పణఁతికిపసిడి కంకణములేల?
అధిపునిపల్కుల కానందమొందెడి
కాంతకువజ్రాల కమ్మలేల?
అతిప్రేమభర్తగా ఢాశ్లేషమునఁదేలు
రమణికి రత్నహారంబులేల?
పతిసేవతనకు సద్గతియనిమొదనెంచు
వనితకు దేవతార్చనములేల?
భర్తనీరీతిఁబూజించు పద్మనయన
యిందిరాదేవియేయని యెన్నవచ్చు ॥పుడమి॥ 43

సీ॥ కులకాంతవిడిచి యన్యులకాంతఁగోరిన
పురుషుఁడునాపాలి పూర్వకర్మ।
మద్యపానముచేత మతిచెడిమర్దించు
పురుషుఁడునాపాలి పూర్వకర్మ।
వెసనింటగలసొమ్ము వెలవెలందులకిచ్చు
పురుషుఁడునాపాలి పూర్వకర్మ।
మేవేళఁబగఁగొని యేడ్పించుచుండెడు
పురుషుఁడునాపాలి పూర్వకర్మ।
మనుచువిసువకపతిసేవ నలరుచెలువ
కీర్తిమూఁడులోకంబుల నర్తనించు ॥పుడమి॥ 44

సీ॥ అత్తతోజగడంబు లాడుచుండెడిబోటి
యాఁడుదేయది వెట్టిగాడిదయగు।
మామబావలకును మాఱాడితిరిగెడి
దాఁడుదేయది వెట్టిగాడిదయగు।
మందులనిప్పించి మగనిలోఁగొనునట్టి
దాఁడుదేయది వెట్టిగాడిదయగు।
నింటిగుట్టును బొరుగిండ్లలోఁజెప్పెడి
దాఁడుదేయది వెట్టిగాడిదయగు।
నిట్టిగాడిదయని దానినెన్న నేల?
తల్లితండ్రులతప్పని తలఁపవలయు ॥పుడమి॥ 45

సీ॥ అత్తయుండినఁగదా యతివపుట్టింటికిఁ
బోయివచ్చుచునుండు పుణ్యమబ్బు।
నత్తయుండినఁగదా యతివసంసారంబు
సాగించుటకుమేటి సాధనంబు।
అత్తయుండినఁగదా యతివపుత్రులనెల్లఁ
బోషించుటకుఁగల్గు భూజమగును।
అత్తయుండినఁగదా యతివకష్టాబ్ధిని
దేలిగట్టెక్కుఁగఁ దెప్పయగును।
అనుచుయోచించి యుత్తమమైనకోడ
లత్తగారినిసేవించి యలరవలయు ॥పుడమి॥ 46

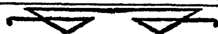
సీ॥ పరులపుత్రిక మనమాఱుఁగుచొచ్చెనటంచు
సుతసమురాలుగాఁ జూడవలయు।
నన్నమలంకార మారోగ్యమైశ్వర్య
మత్తకోడండ్ర కియ్యఁగవలయుఁ।
బనిపాటులెఱుఁగని పడఁతియైననుదాని
తిన్నగానేర్పించి దెలుపవలయు।
హెచ్చుపెత్తనములనీయక కోడల
ట్టిట్టుపల్కినను దండింపవలయు।
నట్టియుత్తమమైనట్టి యత్తగారిఁ
బూజచేసెడికోడండ్రు పుణ్యవతులు ॥పుడమి॥ 47

ఓం

శ్రీకోదండరామచంద్రాయనమః.

వరదరాజశతకము.

(నరసమాంబీయము.)

సీ॥ శ్రీవరదాఖ్యుఁ సేవించువారలఁ
బాలించుచుందువు పరమపురుష।
కరివరదానిన్ను గాచియుండెడివారిఁ
గాపాడుచుందువు కరుణతోడ।
భక్తరక్షణనిన్ను భజియించువారిక
నశ్వరసుఖమిత్తు నాగశయన।
నారదవంద్య నిన్నమ్మియుండెడివారి
నయముగా రక్షింతునరకవైరి।
జగములనునుద్ధరించెడు సరళమతికి
నిన్ని చెప్పంగనేలయ్య యినకులేశ
పుడమి శ్రీవల్లివేడు సత్పురనివాస
వనితనరసాంబ బ్రోవుమా వరదరాజ

సీ॥ వాసుదేవునిఁ గాని వర్ణింపనట్లుగా
వాణినాకీయవే వాక్కునెపుడు।
యిందిరాధిపుఁగాని యితరంబుఁ జెందక
హరుఁడనాకొసఁగవే యాత్మశుద్ధిఁ।
బద్మలోచనుఁ గాని పఠియింపనట్లుగాఁ
బరమేష్టి పెట్టవే పాఠములను।
హరిపాదములఁ గాని యన్యంబునొల్లక
లక్ష్మినేర్పింపవే లక్ష్యములను।
పక్షివాహనసీమీఁదిపద్యములను
నచ్చుపడ జేయుమయ్య నాయాత్మనుండి ॥పుడమి॥ 2

సీ॥ ఆర్యులకెల్ల నేనతిభక్తితో మ్రొక్కి
విబుధులకెల్ల నేవినుతి చేసి।
రామలింగార్యుల రయమెుప్పనుతియించి
మునులకుఁ గేల్జంట మోడ్పొనర్చి।
వాల్మీకిప్రభృతికే వందనంబులొసంగి
శుకశౌనకులను బ్రస్తుతులనెంచి।
వరదరాజకృపను వరకవిత్వమునొంది
శ్రద్ధతో వారినాబుద్ధినుంచి।
యిష్టకామ్యార్థసిద్ధికై యింపుమీఱ
భక్తితో నొక్కశతకంబు వ్రాసినాను ॥పుడమి॥ 3

సీ॥ జయరామనే భువిన్ జన్మమెత్తినదాది
తల్లి దండ్రులఁబాసి తల్లడిలితిఁ।
బతితపావన బాల్య ప్రాయంబునందునేఁ
బతినిఁగోల్పడిచాలఁ బాటుపడితి।
నమరవందితనిన్ను నర్చింప నేరక
యన్నలఁబాసినే నధమనైతి।
నిన్నియు నెడఁబాసి నిన్ను నేమఱవక
ధైర్యంబుతోనుండి ధన్యనైతి।
నన్ని కష్టంబులుండిన నెపుడుమిమ్ముఁ
దలఁచువారల పాపముల్ తొలఁగుటరుదె? ॥పుడమి॥ 4

సీ॥ పతితపావన! నన్నుఁ బాలించుపాలింపఁ
గరుణాసాగర! నీకు శరణు శరణు।
రామచంద్రా! నన్ను రక్షించురక్షింప
దీనపోషక! నీవె దిక్కుదిక్కు।
కాకుత్స్థకుల! నన్ను గరుణించుకరుణింప
జగదీశ్వరా! నీకు జయముజయము।
ధర్మపాలన! నీకు దండంబుదండంబు
సురవరార్చిత! నీకు శుభముశుభము।
వేవిధంబులనిన్ను నే వినుతిసేతు
నన్నుఁ బ్రోవుము మఱవక నలిననాథ ॥పుడమి॥ 5

సీ॥ నీమోహనాకృతి నీలకంఠుఁడెఱుంగు
లలితసౌందర్యంబు లక్ష్మియెఱుఁగు॥
నీరాజభుజశక్తి మారీచుఁడెఱుఁగునా
భీలశరపటిమ వాలియెఱుఁగు।
ధైర్యశౌర్యంబులు దశకంఠుఁడెఱుఁగును
సత్యవాక్యము విభీషణుఁడెఱుంగు।
నీముచ్చుపని గొల్లనెలఁత లెఱుఁగుదురు
నీదంటతనము యశోదయెఱుఁగు।
నీమహామహిమము భక్తనివహమెఱుఁగు
నిన్ను నెఱుఁగంగ నేనెంతనిర్మలాత్మ ॥పుడమి॥ 6

సీ॥ మచ్చమైజలధిలోఁ జొచ్చిసోమకుఁద్రుంచి
వేదముల్ బ్రహ్మకర్పించినావు।
కూర్మమైమందరకుధరంబుదాల్చి దే
వతలకునమృతంబుఁ బంచినావు॥
శ్రీవరాహంబవై యీవసుంధరఁజుట్టి
కొనిపోవుకనకాక్షుఁగూల్చినావు।
స్తంభమందుదయించి డింభకురక్షింపఁ
గాహిరణ్యకశిపుఁగడపినావు।
నీదుభక్తులవైరులనీరుసేయ
నీవుగాకమఱెవ్వరునేరరయ్య ॥పుడమి॥ 7

సీ॥ వటుఁడవై జన్మించి వాసవురక్షింప
బలిని సామంబున గెలిచినావు।
జమదగ్ని సుతుఁడవై జగతి రాజులఁగొట్టి
జనకాజ్ఞ తలిఁ జంపి మనిపినావు।
రఘుకులజుండవై రమణిఁగోల్పోయి రా
వణుఁద్రుంచి సీతతోఁ దనరినావు।
కృష్ణుఁడవై దుష్టకృత్యంబులను జేయు
చెడుగు కంసునిఁ బట్టి చెండినావు।
ఇట్టి యవతారములఁ దాల్చి యెంచిచూడ
ధర్మమును నిల్పుట కెకదా! దనుజవైరి! ॥పుడమి॥ 8

సీ॥ కలికి రూపంబున ఖలులగీటడఁగించి
యిల వేంకటేశుఁడై నిలిచినావు।
శరరూపమున శంభుకరమునుండి విడువఁ
బడి త్రిపురంబుల నడఁచినావు।
వసుధ భక్తులుఁ గోరు వరములిచ్చుటకునై
వరదుఁడవను పేరఁ బరఁగినావు।
అంబుజోదర నీ మహాత్వంబు నెన్నఁగ
నజహరాదులకైన నలవి కాదు।
అనఁగ నే నెంతదానని న్నానుతి సేయ
నన్ను వీడక రక్షించు నాగశయన ॥పుడమి॥ 9

సీ॥ నవనీతచోరుఁడే నామణిచోరకుఁ
డనువానిమన్ననలందినావు।
దుష్టులచేఁజిక్కి ద్రుపదకన్యక వేఁడ
విసువక వలువల నొసఁగినావు।
గ్రాహంబుచేఁజిక్కి గజరాజు వేఁడమ
కరీంద్రుంచిభయమునుఁగడపినావు।
పుట్టుగ్రుడ్డికినీవుపాలుపొందఁగనులిచ్చి
విశ్వరూపముఁజూపి వెలసినావు।
ఇట్టివారలకభయంబులిచ్చినావు
నన్ను రక్షింపవది యేమి? నళిననయన! ॥పుడమి॥ 10

సీ॥ ఇక్ష్వాకుకులమున నిరవొందఁగాఁబుట్టి
ధూర్తయౌ తాటకఁ దునిమినావు।
ఆతిపైనీపాదరజమట్టిసోఁకించి
మంచిస్త్రీరూపుగావించినావు।
ధూర్జటివిలుఁద్రుంచి దుందుభిధ్వనులతో
నిలసుతపాణిగ్రహించినావు।
దట్టించిననుఁజుల్క రెట్టింపఁదలఁచిన
పరశురామునిభంగపఱచినావు
వచ్చి శ్రీమదయోధ్యలోఁజొచ్చితంద్రి
మాటఁబాలింపనడవికిమఱలినావు ॥పుడమి॥ 11

సీ॥ సౌభ్రాత్రసిధియను జన్మునిబిత్రువాక్య
సరణిరాజుగనిల్పి జరిగినావు।
వనమునమునులమన్ననలు గైకొని నిరో
ధువిరాధునవలీలఁదూల్చినావు।
వలపింపవచ్చుశూర్పణఖ ముక్కు సెవుల
వికృతంబుగాఁగఁగావించినావు।
కారణమదిచేసి ఖరదూషణులఁగూల్చి
పుడమిజాతను గోలుపోయినావు।
సఖినిరోయుచువాలినిజంపి తమ్ము
నేలికపులచేసతివార్త నెఱిఁగినావు ॥పుడమి॥ 12

సీ॥ జలనిధిగర్వంబుఁ జక్కనొనర్చివా
రధిగట్టి మీఁదనీరధిఁదరించి।
రావణాదుల సమరంబున సమయించి
జానకిఁగొని విభీషణునినిలిపి।
పుష్పవర్షముతోడఁ బుష్పకంబెక్కిసా
కేతంబునకుఁజేరి ఖ్యాతిమెఱయ।
సీతతోమణిమయ సింహాసనంబున
భరతుఁడు ఛత్రంబుఁబట్టుచుండ।
కవలుచామరాల్ వీవఁగాఁబవనసూనుఁ
డుపచరింప వెలసినరఘూత్తముఁడవు ॥పుడమి॥ 13

సీ॥ వసుధలో దేవకీ వసుదేవులకుఁబుట్టి
నీమాయచేజనుల్నిదురపోవ।
నర్ధరాత్రంబున నటమందకేతెంచి
బాలుఁడౌచు యశోదపాలుఁద్రావి।
పూతనప్రాణముల్ హరిగొనిశకటతృ
ణావర్తులనుగాల నలఁగఁద్రొక్కి।
కాళీయునెత్తిపైఁ గాళులుంచుచునొక్కి
త్రొక్కితాం[illegible]మాడి [illegible]క్కి చెఱిచి।
బకునిఖండించిమద్దుల బలిమిఁగూల్చి
వెలసితౌర! "బాలుండవై" వెన్నదొంగ! ॥పుడమి॥ 14

సీ॥ యాదవవనితలయ్యా మునవారినిస్నాన
మాడంగ వేడుకనచటికేగి।
చీరలు ముచ్చిలి[illegible] సమీపమునఁబొన్న
చెట్టెక్కి కూర్చున్న చెలువమైన।
నీరూపుగనిసిగ్గు [illegible]లు
లో గృష్ణవలువల నొ[illegible]గుమనిన।
గట్టుననిల్చి కేల్గవ పయి[illegible]త్తి జో
హారొనర్చిన మీకునబ్బువనఁగ।
నంత బిత్తరులటు ద్ర[illegible]క్కి నలరికోఁక
లిచ్చివారిసి బా[illegible]నావు ॥పుడమి॥ 15

సీ॥ పక్షివాహాన! వల పక్షంబునీకేల?
రక్షించరానన్ను రామచంద్ర!
ముని జనాశ్రిత! నీకు మోసభావం బేల?
మోక్షంబొసంగరా మోహనాంగ!
కరిరాజవరద! యీకఠినమానస మేల?
కాచిరక్షించరా కమలనాభ!
పరమాత్మ! యనినిన్ను స్మరణచేయుచునున్న
భక్తురాలినిఁ బ్రోవఁ బాపమటర?
కోపమేలనామీఁదను గోర్కెలొసఁగి
సంతసంబుననన్నేలు సరసిజాక్ష! ॥పుడమి॥ 16

సీ॥ అదితిసుతుండవై యమరేశుకొలకునై
త్రిభువనంబులఁగొల్చి తివిరినావు।
దశరథసుతుఁడవై తాటకన్ సమయించి
గాధేయుసవనంబుఁ గాచినావు।
బ్రహ్మాండమెల్లను బడఁతియశోదకు
ముఖమందుఁజూపుచు మురిసినావు।
గోపాలకుండవై గోవర్ధనం బెత్తి
గోపకులభయంబుఁ బాపినావు।
ఇట్టిబాలురుభువిలోన నెందుగలరు?
నీవుబాలుఁడవేచూడ! నిగమవేద్య! ॥పుడమి॥ 17

సీ॥ బ్రహ్మజనకు నెప్డు భజన చేసినఁజాలు
భవబంధముల నెల్లఁ బాయవచ్చు।
విష్ణుసంకీర్తనల్ వినుచునుండినఁజాలు
నీమణత్రయములు నీఁగవచ్చు।
వాసుదేవునికీర్తి వర్ణించిననుజాలు
వాసిగాధర్మంబు పడయవచ్చు।
బురుషోత్తముని పేరు పొగడుచుండినఁజాలుఁ
బుణ్యస్థలములకుఁ బోవవచ్చు।
నిన్నుదలఁచుచు యోగీంద్రు లెన్నుమార్గ
ములనుగన్నఁజాల్ నీయందుఁగలయవచ్చు ॥పుడమి॥ 18

సీ॥ వరదరాజా! నిన్ను వర్ణింపనాపూఁట
నిజముగా రక్షింప నీదెపూఁట।
పురుషోత్తమా! నిన్నుఁ బూజింపనాపూఁట
నిజముగారక్షింప నీదెపూఁట।
భక్తపాలన! నిన్ను భజియింపనాపూఁట
నిజముగారక్షింప నీదెపూఁట।
కోదండపాణిని గొనియాడనాపూఁట
నిజముగారక్షింప నీదెపూఁట
నలువతండ్రిని స్తుతియింప నాదుపూఁట
నిజముగానన్నుఁగడ తేర్ప నీదుపూఁట ॥పుడమి॥ 19

సీ॥ ధీరుఁడాజగదేకవీరుఁడాసత్య
ప్రచారుఁడానిత్య శృంగారమూర్తి
జారుఁడామన్మథాకారుఁడా నవనీత
చోరుఁడాభక్త మందారకీర్తి!
శీలుఁడాయదువంశపాలుఁడా గోపికా
లోలుఁడా శిశుపాలకాలమూర్తి!
కాంతుఁడారుక్మిణీకాంతుఁడా రణశౌర్య
వంతుఁడాలోక ప్రశాంతవర్తి!
నమ్మియున్నానునిన్నె ష్ట నందతనయ
ఈవుగాక యితఃపరం బేనెఱుంగ ॥పుడమి॥ 20

సీ॥ ఆదివిష్ణుండవై యఖిలంబునిండిన
వానికినవతార వరము లేల?
మణిమయంబగు చిత్రమందిరంబులుగల్గి
క్షీరాబ్ధినుండెడి చింత యేల?
వాయుసమానమా వాహనంబులుగల్గి
వైనతేయుని నెక్కు వాంఛ యేల?
పట్టుమంచముదిండ్లు పఱుపులుగల్గియుఁ
బన్నగేంద్రునిమీఁదఁ బండు టేల?
యిట్టిచిత్రంపువర్తన లింది రేశ
నీకులీలలుగాఁదోఁచె నేమహాత్మ! ॥పుడమి॥ 21

సీ॥ యదుకులోత్తమనీకు నదియేమికార్యమో
నన్ను మఱచితివే నారదనుత।
సనకాదియోగుల సన్నిధికేగితో
శౌనకాదులఁజూడ జరిగినావొ।
మునులరక్షింపంగ వనములకేగితో
యమరులరక్షింప నరిగినావొ।
నీదాసవరులను నిరతంబుఁబ్రోవక
మఱచుటెందులకయ్య మదనజనక।
చదలదాఁగినఁగాని నిన్వదకినీదు
పదములనునాదుమదిలోనఁ బదిలపఱతు ॥పుడమి॥ 22

సీ॥ ఉట్లపైనున్నట్టి చట్లనుశాలకై
కట్టితోఁదూట్లుగాఁ గొట్టలేదె?
దిట్టరివై నీవు రట్టుసేయఁగఁదల్లి
పట్టిఱోలనునిన్నుఁ గట్టలేదె।
గట్టుపైనుంచిన దిట్టలపుట్టముల్
దట్టిచెట్టులపైనఁ బెట్టలేదె?
బొట్టెలతోగట్ట మిట్టలెక్కుచుఁజల్దిఁ
గట్టుకతినలేదె పొట్టనిండ?।
యిట్టినీవర్తనములెల్ల రట్టుసేతుఁ
బట్టిఁబ్రోవలేనియశోద పట్టి! నన్ను ॥పుడమి॥ 23

సీ॥ పక్షివాహన! లక్ష్మి వక్షమందుండగ
భిక్షమెత్తితివేల బిడియపడక।
పాలసంద్రపు వెన్నఁ బంచిపెట్టెడునాఁడు
స్త్రీరూపమెత్తితి సిగ్గుపడక।
ధరజీవతతిఁ బ్రోచు దొరవయ్యు నశవుల
గోవులఁ గాచితి కొంచెపడక।
గొల్ల నెలంతల యిల్లిల్లు తిరుగుచు
వెన్న మెక్కితికదా వెలితియనక।
యిట్టి కారాని వగుపనులిందిరేశ
యెట్టులొనరించినావహా! యెగ్గులేక ॥పుడమి॥ 24

సీ॥ వంచించి యసురాళి పలుపక్షమతిసుధఁ
గొంచు దేవతలకే పంచినావు।
అనుజన్ము భార్యఁ గైకొని నట్టిబలశాలి
వాలిఁ గూలిచి తమ్ము నేలినావు।
వడుగవై భువిని మూఁడడుగులచేఁ గొల్చి
బలినడంచుచు నింద్రు నిలిపినావు।
పాలధరు వంచించి యనుజఁ బార్థునకిచ్చి
పాండుసంతతివృద్ధి పఱచినావు।
ఇట్టిబలియుల వంచించు టెల్ల నిన్ను
దలఁచు భక్తులకొఱకే గదా ముకుంద! ॥పుడమి॥ 25

సీ॥ అవనిలోనావంటి యాఁతుజన్మముకంటె
బండగానడవిలో నుండవచ్చుఁ।
బుడమిలోనావంటి పొలఁతిజన్మముకంటె
గుట్టపైఁజెట్టుగాఁ బుట్టవచ్చు।
వసుధలోనావంటి వనితజన్మముకంటె
వనములోమృగముగాఁ దనరవచ్చు।
క్షితిలోననావంటి యతివజన్మముకంటెఁ
జెట్టుపైఁ బిట్టగాఁ జెలఁగవచ్చు।
నిట్టిసంసారవారాశి నిముడుకంటె
నీస్థలంబునగతికనై నెగడవచ్చు ॥పుడమి॥ 26

సీ॥ వసుధనీసంసార వాసనదొలఁగంగ
పరవివైకుంఠమే స్థానమరయ।
నాదిలక్ష్మీదేవి యమరంగనాతల్లి
యామన్మథుండెనాకన్నగారు
దామోదరుండె నాతండ్రియాయఖిలలోక
బాంధవుండగునాకు బాంధవుండు।
బ్రహ్మాదులేచుట్టపక్కంబులౌదురు
జ్ఞానమేగుమఁడగు శాంతిసుఖము।
ఇట్టివారిసహాయంబు గట్టివయ్యె
పిత్రుప్రాతులకింక నేధిల పింటనేల! ॥పుడమి॥ 27

సీ॥ విద్య నేర్చినవాఁడు విశ్వమందు సుఖించు
వినయగుణంబుచే వెలయుచుండు।
సాధుసజ్జనులతో సాంగత్య మొనరించు
నింపువాక్కులు వెలయింపఁ జేసి।
రాజసభలలోన రంజన మొనరించు
విద్వాంసులకుమది వేడ్కఁ జేయుఁ
జోరులుగొనిపోవఁ జొప్పడదన్న ద
మ్ములభాగములకది యలవిగాదు।
ఇతరులకునీయఁదఱుఁగదు హెచ్చుగాని
స్వచ్ఛమగువిద్యకిలఁజూడ సమము లేదు ॥పుడమి॥ 28

సీ॥ అవనిలో నరుఁడుగా నవతరించినవాఁడు
విద్యామతులు నేర్చి వెలయవలయుఁ।
బుడమిలోఁ బురుషుఁడై పుట్టియుండెడివాఁడు
పురుషోత్తముని కీర్తి పొగడవలయు।
ధరణిలో మనుజుఁడై తనరినవాఁ డెప్పు
ధర్మమార్గంబును దలఁపవలయు।
భువిలో సమగవాఁడు పుణ్యంబుఁ దలపోసి
పురుషార్థమగుపనుల్ పూనవలయు।
నుర్విలో పలఁదన ప్రాణముండువఱకుఁ
జనులకుపకారవర్తియై బ్రదుకవలయు ॥పుడమి॥ 29

సీ॥ వసుధలోనవివేకి వాఁడొనర్చిన యస
త్యంపుఁ గార్యము సత్యమనితలంచు।
ధరణిలోనవివేకి తనపుత్రులొనరించు
తగనిధర్మంబైన ధర్మమనును।
బుడమిలోనవివేకి పుత్రికల్ గావించు
దుష్టకార్యములైన దొడ్డయనును।
క్షితిలోననవివేకి సతియొనర్చిన దుష్ట
వర్తనమైన సద్వర్తనయను।
నిట్టియవివేకిజ్ఞానంబు లెట్లు నెఱుఁగు
నెఱుఁగనేర్చినధర్మజ్ఞుఁడెఱుఁగుఁగాక ॥పుడమి॥

సీ॥ ధరణిలోసువివేకి తానొనర్చినయశ్వ
మేధంబునైనను మెచ్చుకొనఁడు।
పుడమిలోసువివేకి పుత్రులుచేసిన
ధర్మంబువినిమదిఁ దనరఁడెపుడు।
ధాత్రిలోసువివేకి పుత్రికల్ గావించు
పుణ్యావర్తనమైనఁ బొగడఁడెపుడు।
క్షితిలోనసువివేకి సతియొనర్చినసత్య
వర్తనంబునుమెచ్చి వాడఁడెపుడు।
ఇట్టిసువివేకిసద్ధర్మమెఱుఁగుఁగాక
కష్టుఁడైనట్టియవివేకిగాంచఁగలఁడె ॥పుడమి॥ 31

సీ॥ అంతఃపురాళితో మంతనంబులు చేటు
చెలిమియల్పులతోడఁ జేయఁ జేటు।
సరిగానివారితో సరసమాడుట చేటు
పరులఁ జెఱుపఁ దానె పడయుఁ జేటు।
పాపబుద్ధులను జేపట్టినఁ నగుఁ జేటు
మూర్ఖునిస్నేహంబు మొదలె చేటు।
జారచోరుల చెంతఁ జేరుచుండుట చేటు
మద్యపానులఁ గూడ మఱియుఁ జేటు।
కానిగుణములనన్నింటిఁ గడకుఁద్రోసి
మెలఁగ నేర్చినవాఁడె భక్తుఁడగు నీకు ॥పుడమి॥ 64

సీ॥ సారమెఱుంగని చదువు వినుటరోఁత
వగ లేనిబంటు సేవఁ గొనరోఁత।
అతిలోభిఁ దగ్గఱి నప్పుతీయుట రోఁత
కొండీనితోఁ బగ గొనుట రోఁత।
తాటోటువారల దరిఁ జేరుచుట రోఁత
కోళ్ళసాఁకెడివారి కొంప రోఁత।
ప్రాకువర్తులు లేని పురుషుని పని రోఁత
బుద్ధినిల్వనివాని పూజ రోఁత।
రోఁతనడతలవీడి నిరాబూతమతిని
బూజ జేసెడివాని వే పుణ్యమంద్రు ॥పుడమి॥ 65

సీ॥ భూపాలకునకుఁ బ్రజాపాలనమె కోర్కి
మంత్రి కాలోచనా మహిమఁ గోర్కి।
ధరణిలో దాతకు దానమిచ్చెడు కోర్కి
చెడులోభికి ధనమార్జించు కోర్కి
కవులకు నుత్తమ గ్రంథరచన కోర్కి
ఖలునకుఁ గలహంబు గలుగు కోర్కి।
చోరులకితరుల సొమ్ములపైఁ గోర్కి।
పలుగాకికితరుల వలచు కోర్కి।
తాపసులకును నిర్మ మదిఁ దలఁచు కోర్కి
కోర్కెలీడేర్ప నీయొక్క గుణముగాదె ॥ప్రభు॥ 66

సీ॥ కాశికిఁ బోవఁగాఁ, గర్మంబు దీఱునా
కాశికి బోవవే కాకులెపుడు।
జలములఁ గ్రుంక, రాఁజాలునా మోక్షంబు
జలములనుండవే జలచరములు।
తపముచేఁదనువును దపియింప ఫలమౌనె?
తలక్రిందు వ్రేలవే ధరఖగములు।
వనబిలంబులనుండ వశుఁడౌనె దేవుండు?
బిలములందుండవే యెలుక లెపుడు।
ఇట్టి కష్టమౌ విద్యల నెల్ల విడిచి
బుద్ధి నీయందు నిలిపినఁ బొందు ముక్తి ॥ప్రభు॥ 67

సీ॥ ఒరులపై శత్రుత్వ ముంచకుండినఁజాలు
　　నుపవాసములునిత్యముండినట్లు।
పరులమనసునొవ్వఁ బల్కకుండినఁజాలుఁ
　　జతురతవేదముల్ చదివినట్లు।
ఇతరులసొమ్మాశ్రయించకుండినఁజాలు
　　నోపికతో ధర్మమొసఁగినట్లు।
వారువీరని పర్వవాఅకుండినఁజాలు
　　దివ్యతీర్థములకుఁ దిరిగినట్లు।
చాడిమాటలనొకరిపై సాహసమునఁ
బెట్టకుండినఁజాల్ గుడుల్ గట్టినట్లు ॥పుడమి॥ 68

సీ॥ ధనమున్న బంధువుల్ దనచుట్టునుందురు
　　లేకున్న రారుగా లోకులెవరు।
ధనమున్న భృత్యులు తనయింటవర్తింత్రు
　　భువిని లేకున్న శత్రువులు వారె।
ధనమున్న నందఱు దనకుమిత్రులుధన
　　హీనతయైనచో హితముసున్న।
ధనమున్నఁగాంతలు దన్నుఁ బ్రేమింతురు
　　లేకున్నఁదలఁతురు కాకసముగ।
నిట్టికలియుగధర్మంబు నెంచిప్రజలు
ధనముసద్వృత్తినార్జింపఁ దలఁపవలయు ॥పుడమి॥ 69

సీ॥ తల్లితండ్రులుగల తనయులుసుఖులన్నఁ
బ్రహ్లాదుకష్టకారణమదేమి?
పతిగల్గుసతిసుఖ వతియన్న సభఁగృష్ణ
పరిభవపడువేళఁ బతులు లేరె?
సుతులుగల్గినయట్టి సుదతులుసుఖులన్న
తల్లినిద్రింపదే తపసిసుతుఁడు?
అన్నదమ్ములుగల యతివలుసుఖులన్న
హింసింపఁడే చెల్లెఁ గంసుఁడును।
కాలకర్మంబుగదిసిన వేళలందు
నెవ్వరునుగారునీకన్న నిందిరేశ! ॥పుడమి॥ 70

సీ॥ బొంకనేర్చినవానిఁ బొంతనుంచఁగరాదు
వంతాడుబంటుతో వాదరాదు।
పొంచులువినువానిఁ బంచనుంచఁగరాదు
వంచనగలవాని నెంచరాదు।
దొంగిలించెడివానిఁ దోడుపిల్వఁగరాదు
సింగిబింగిరివానిఁ జేర్పరాదు।
తప్పుచేసెడివానిఁ గప్పిపుచ్చఁగరాదు
తనకుమించినసుతుఁగ దలఁపరాదు।
ఇట్టివారలఁగూడక యెల్లజనులు
సాధులనుగూడినీభక్తి సల్పనొప్పు ॥పుడమి॥ 71

సీ॥ ఖగములైయింద్రాగ్నులు గనివేఁడఁగమాంస
మీయఁడే శిబివారి కిష్టమతిని।
సురపతి కపటభూసుర వేషమున వేఁడఁ
దనప్రాణమావిరో చనుఁడొసఁగఁడె?
వృత్రవధార్థమై యేగిసురల్ వేఁడఁ
దనదేహమివ్వఁడే తగదధీచి।
బర్హికేతనుఁగృష్ణ పార్థులుద్విజరూప
మున వేఁడనతఁడర్థ తనువుసీడె?
ఇట్టివారలచరితములెల్లఁదెలిసి
మాటనిలుపంగవలయును మానధనుఁడు ॥పుడమి॥ 72

సీ॥ కడుఁబ్రయత్నములేక కనలేరుపున్నెంబు
గడియలోఁబాపంబుఁగానవచ్చు।
నతిప్రయాసమునగాకర్థంబుదొరకదు
నిమిషంబులోలేమి యమరవచ్చు।
బహుకాలమునఁగాని పడయధుసత్కీర్తి
యపకీర్తియలక్షణమందెవచ్చుఁ।
చిరకాలమగుఁగాని చెట్లువృద్ధికిఁదేఁగ
ఖండింపఁగానొక్క గడియచాలు।
సులభమనితుచ్ఛకార్యముల్ వలయుకంటెఁ
గష్టపడియైననినుమదిఁ గాంచవలయు। ॥పుడమి॥ 73

సీ॥ దయయుసత్యములేని ధరణీశురాజ్యంబు
ముంగోపియగునట్టి మునితపంబుఁ।
శెనులోభియైనట్టి ధనపతిభాగ్యంబుఁ
బతివ్రతలేనట్టి భవ్యగృహము।
బుత్రసంతతిలేని పురుషునివంశ మిం
ద్రియలోలుఁడగు వానిదీర్ఘవ్రతము।
గురుభక్తి లేనట్టి వరమహామంత్రంబుఁ
బతిభక్తిలేనట్టి పడఁతివ్రతము।
నెట్లుచూచిననిష్ఫలం బిలనటంచు
వృద్ధిఁబొందెడిమార్గ మూహింపవలయు ॥పుడమి॥ 74

సీ॥ సత్యమాడుటకంటె స్వచ్ఛమౌవ్రతమెద్ది?
యనృతంబుకంటెఁ గీడరయ నెద్ది?
అవివేకమునకంటె నంధకారంబెద్ది?
సువివేకమునకంటె జ్యోతియెద్ది?
పటుకోపమునకంటెఁ బరఁగశత్రువదెద్ది?
శాంతముకంటె సత్సతియదెద్ది?
సత్కీర్తికంటెను సత్యలోకంబెద్ది?
యపకీర్తికంటెను దహనమెద్ది?
అనుచుయోచించి యిదియెల్ల నాత్మనెంచి
పుణ్యవర్తనములనుండఁ బొందుయశము ॥పుడమి॥ 75

సీ॥ అపరంజిపుట్టదే యమరగనులయందు
ముక్తంబుపుట్టదే శుక్తియందు।
మృగమందుఁబుట్టదే మెనయంగఁగస్తూరి
పద్మంబుపుట్టదే పంకమందు।
నిలఁదేనెపుట్టదే యీఁగజాతివలనఁ
బురుగులందువఁ బట్టుపుట్టలేదె।
శిలలందుఁబుట్టదే చెలువైనవజ్రంబు
తరువులఁబుట్టదే దావవహ్ని।
సచ్ఛోత్రుఁడుపుట్టఁడే కుచ్ఛితునకుఁ
గులముఁజూడంగనేల సద్గుణముగలుగ ॥పుడమి॥ 76

సీ॥ పసిఁడియిత్తడియొక్క పగదినుండిననేమి?
యొరపెట్టి ననునిజమూలుకొనదె।
వెండితగరమొక్క విధమునుండగనేమి?
పఠికినవఋకున నరయఁబడదె?
యంచకొంగయునొక్క యాకృతినున్నఁబాల్
నీరువేర్పఱచుచో వేరుపడదె?
కోకిలకాకంబు లేకరీతిగనున్నఁ
బల్కులరీతి వేర్పఱుపఁబడదె?
జ్ఞానులజ్ఞానులొకలీలఁ బూనియున్న
నేమి? మహిమవలన వారలెఱుఁగఁబడరె ॥పుడమి॥ 77

సీ॥ పాలవెల్లినిబుట్టు బాలచంద్రునిమేనఁ
బొలుపుగానొకమచ్చ కలిగెఁగాదె।
సర్వభూతలభార నిర్వాహియగుభోగి
పతికర్ణహీనుఁడై పరఁగలేదె।
మూఁడుజగములకు ముఖ్యుఁడౌదేవేంద్రుఁ
డగయమేహాంధుఁడై యమరలేదె।
పావనుఁడౌనగ్ని భట్టారకుఁడుసర్వ
భక్షకుండనుపేరఁ బరఁగలేదె।
కొట్టివారికినొకకింద పుట్టుచుండు
సకలజనసమ్మతిగనుండు చతురుఁడెవఁడు॥ పుడమి॥ 78

సీ॥ అతిశుచిత్వంబొప్పునట్టియగ్రకులజుండు
వంశపావనుఁడైన వాఁడెసుతుఁడు।
ఆత్మఁగన్గొనఁజేయునతఁడె సద్గురుమూర్తి
తగవుదీర్చెడివాఁడెధరనుపెద్ద।
పాత్రమెఱిఁగియిచ్చు ప్రాజ్ఞుండెవితరణి
యాడితప్పనివాఁడె యవనిఁబ్రభుఁడు।
ధనమునర్థులఁబ్రోచు నరుఁడెసంసారి,ని
యతచిత్తుఁడగువాఁడె యతివరుండు।
ఉత్తములువీరుక్షితి [illegible]
[illegible] ॥పుడమి॥ 79

సీ॥ అల్పునకొనరించు నట్టిమేలెంచంగ
నడవిఁగాచిన వెన్నెలగునిజంబు।
చపలాత్మునకుఁజేయు సౌఖ్యంబులెన్నఁగాఁ
గోఁతికిఁదలదువ్వు రీతియగును।
మంచిబుద్ధివచించి మకురులఁదీర్చుట
పాడింటదీపంబు పరఁగినట్లు।
ద్రోహులరక్షింప దొరకొనుటెల్ల సా
గరమందునింగువఁ గలుపునట్లు।
ఎడ్డెవారికినెంచెను హితముబూడి
దందుఁబన్నీరుపోసినట్లగునుగాదె ॥పుడమి॥ 80

సీ॥ మదగజవితతికిఁ గొదమసింగమొకటి
చాలదేలంఘించి సంహరింప।
సారంగములపైకి శార్దూలమొకటైనఁ
జాలదే చెలరేఁగి సంహరింపఁ।
బన్నగంబులపైకిఁ బక్షీంద్రుఁడొకఁడైనఁ
జాలఁడేపైకొని సంహరింప।
మార్జాలములపైకి మఱిసారమేయంబు
చాలదేయొకటైన సంహరింప।
నిట్టులసహాయ శూరుఁడైనట్టివాఁడొ
కండుచాలఁడెశత్రుల కడిమినడఁప ॥పుడమి॥ 81

సీ॥ పాముపిల్లలఁదెచ్చి పాల్పోసి పెంచిన
విడుచునే కోఱల విషముకొంత।
వేఁపవిత్తులు తేన వేసియూరఁగఁ బెట్టఁ
జెడిపోవునే దాని చేదుకొంత।
వెలలేనిపరిమళాదులు పూఁతపూసిన
నుల్లివాసనపోనె యుర్విఁగొంత।
నల్లేరుకాడపై బెల్లంబుమెత్తింపఁ
దొలఁగిపోవునె దాని దురదకొంత।
బుద్ధిమంతుండుజడునకు బుద్ధివచ్చు
గతులుదెల్పినసద్బుద్ధి గలుగఁగలదె; ॥పుడమి॥ 82

సీ॥ గంధగజముదిడ్డి సందులుదూఱునే
ధీరుండువిడుచునే దృఢగుణంబుఁ
గోదమసింగము లేళ్ళ గుంపుపైఁగవియునే
యధికుండుచొచ్చునే యల్పమునకు।
ఘనతసరోవరంబున నీఁదురాయంచ
చేరునేగుంటల నీరుఁద్రావ।
మంధారమకరంద మధురమానెడుతేటి
చేరునే యుమ్మెత్త చెట్లకడకు।
వసుధలోపలసద్గుణ వంతుఁడైన
పురుషుఁడొప్పునె దుర్గుణంపుఁబనులకును ॥పుడమి॥ 83

సీ॥ వానరంబునకేల వజ్రకిరీటంబు?
చెవిటికి సంగీతరవమదేల?
గార్దభంబునకేల కస్తూరి? యైహిక సుఖ
సంగతమతికి మోక్షసుఖమేల?
అంధునిసొగసున కద్దమేల? జగతి
ఖలునకు సద్ధర్మ కార్యమేల!
మార్జాలమునకేల మాఘపురాణంబు?
కుత్సితునకు మదిఁ గూర్మియేల?
ధరఁ బ్రసిద్ధులకొప్పిన సరణులెల్ల
జడులకబ్బిన గేలికాస్పదము కాదె ॥పుడమి॥ 84

సీ॥ వంశంబునిలుపని వరకుమారుండేల?
కాలంబునకు లేని కలిమియేల?
దయయు శాంతము లేని ధరణీశుకొలువేల?
మతినూహ లేనట్టి మంత్రియేల?
పూర్ణేందుముఖి లేని భూరి మందిరమేల?
హితము లేనట్టి స్నేహితమదేల?
ఒకరి సంపదఁ జూచి యోర్వనిగుణమేల?
ధర్మంబునకుగాని ధనమదేల?
దుష్టగుణములుదొలఁగంగఁ ద్రోసి మోక్ష
సరణిఁ జూపంగ లేని సద్గురుఁడిఁకేల ॥పుడమి॥ 85

సీ॥ మహిలోనసౌందర్య మన్మథుఁడగువాని
కతికురూపయయిన యతివఁగూర్చుఁ।
క్షితిలోనసౌందర్య వతియైనయువతికి
వికలాంగుఁడగునట్టి విభునిఁగూర్చుఁ।
సకలధర్మజ్ఞాన సత్యచారిత్రుని
ధనహీనుఁడగు దరిద్రునిగఁ జేయు।
నతికఠినుండైన యవివేకికిహామందు
సకలసంపదలు హెచ్చఁగనిచ్చు।
బ్రహ్మవ్రాసినవ్రాలని పలుకరాదు
నరులప్రారబ్ధకృతమని యెఱుఁగవలయు ॥పుడమి॥ 86

సీ॥ ధనికినాభరణంబు దాక్షిణ్యముండుట
విద్యకాభరణంబు వినయముంట।
వనితకాభరణంబు పతిభక్తి వెలయుట
యింటికాభరణంబు లెనయసుతులు।
తల్లికాభరణంబు తనయులసద్బుద్ధి
మతులకాభరణ మానమితశమము।
నరులకాభరణమా నోరులకునుపకృతి
చెట్లకాభరణంబు చెలఁగుఁబండ్లు।
ప్రతిదినంబుననిన్ను సద్భక్తితోడ
గణనసేయుంగ సకలాభరణములగును ॥పుశమి॥ 87

సీ॥ వనితలహృదయంబుఁ గనఁజాలక యెగాదె
త్ర్యంబకుండాగంగఁ దలనుదాల్చె।
కాంతలమర్మముల్ కానరాక యెగాదె
పఙ్క్తివాక్యానుంచెఁ బద్మభవుఁడు।
అతివలచిత్తంబు లరయుజాలక కాదె
యురమున శ్రీలక్ష్మి నుంచెహరియు।
నింతులభావంబు నెఱుఁగఁజాలక కాదె
సతినరుంధతి వసిష్ఠమునిగాచె।
నెంతపతిభక్తిగలిగిన నింతివిభుఁడు
చెంతనుంచుటధర్మంబు సృష్టిలోన ॥పుడమి॥ 88

సీ॥ తగురీతిదానంబు దనరకుండెడిగీము,
గీముగాదది పెనుబాముగాని;
జననీజనకులకు సౌఖ్యమెంచనిబిడ్డ,
బిడ్డగాఁదిఁక మట్టిగడ్డగాని;
పతిమాటకడ్డంబు పలికినొప్పించునా,
లాలుగాదది నల్లతేలుగాని;
సాధుసజ్జనబంధు జనులకీనిధనంబు,
ధనముగాదద్దియింధనముగాని;
హెచ్చుభక్తినిమిమ్ముఁ బూజింపఁడేని
నరుఁడుగాఁడాతఁ డరయవానరుఁడుగాని ॥పుడమి॥ 89

సీ॥ కందురానినునాథుఁ డందురానన్నేల
కున్న నీకున్న తలోదరులను।
బల్కవానీదయఁ జిల్కవానాయెడఁ
జుల్కగాఁజూడకే సుభగమూర్తి।
కానరాదయనులో కానరామానుజ
కానరానీవంటి దీనవరదు।
నెంచరానన్ను బాలించరానా మొఱా
లించరా నిన్ను మెప్పించ నేర।
వంచనగుణంబుమాని మన్నించుభువిని
నిష్ఠురోక్తులిఁ కేలరా నీకునాకు ॥పుడమి॥ ౪౦

సీ॥ వద్దురాకోపంబు రద్దురానీకీర్తి
యిద్ధరాస్థలిశాంత మేఘనంబు।
కంటివానా మొఱల్ వింటివామిక్కిలి
తుంటవానేనేమి యంటినన్ను।
నిందురానీమూర్తిఁ గందురాకనుచునే
నొందరానట్టి నీయందుఁజొత్తుఁ।
బిలుతురానిన్ను నే దలఁతురావాడియంచు
నిలుతురానీభక్తి గలతలమున।
సకలవిధముల నీనామసంస్మరణమె
జీవనమ్మయ్యెనీయశాజీవముక్తి ॥పుడమి॥ ౪౧

సీ॥ వంచనలేలమన్నించి నామొఱనాల
కించి రక్షించు విరించిజనక।
మించునాభవముల్ ద్రుంచవేబిడ్డయ
టంచుభావించవే యంచితాంగ।
దోషమూజన్మ విద్వేషమూయింత
విశేషమూనాతోడ భాషలాడ।
విపులరాగంబుచేఁ జపలురాలైతిని
కృపణురాలనక రక్షింపనిపుడు।
వచ్చికనులారదర్శన మిచ్చినన్నుఁ
గాచికడతేర్పసత్కీర్తిగల్గునీకు ॥పుడమి॥ 92

సీ॥ వసుదేవసుతుఁడె నావాంఛితంబీడేర్పు
ననిచూచుచుందునేననుదినంబుఁ।
బశుపతిసఖుఁడె నాపాలిదేవుండని।
యనిశంబునమ్మితి నాత్మలోన।
నందతనూజుండె నన్నుబ్రోచుదొరయని
నమ్మియుందును నామనంబునందు।
లక్ష్మీవిభుండునన్ లక్షింపఁగలఁడని
నిత్యంబుపూజించి నెగడుచుందు।
నిట్లునమ్మినదాననే నిందిరేశ
పక్షివాహానమెక్కి ప్రత్యక్షమగుము ॥పుడమి॥ 93

సీ॥ ఏలరాయీజాగు లేలరా నేఁదాళఁ
జాలరానను నేల వేలదేవ।
వింటినీకీర్తిఁ గన్గొంటి నీరూపు నీ
కంటె దేవుండు లేదంటినాఁడు।
గోపమా నేఁజేయుపాపమా యిదియేమి
తాపమా యీమనస్తాపమేమి।
మంటిరాయీభువినుంటిరా నినువేఁడు
చుంటిరానను బ్రోవుమంటిరామ।
వలదుకోపంబునాచేయి వదలవలదు
పట్టువిడిభవరోగంబుఁ బాపవయ్య ॥పుడమి॥ 94

సీ॥ పరిపరిగతులనిట్టు ప్రార్థనజేసినఁ
బలుకకయుంటనా పాపమేమొ।
కరములుమోడ్చినేఁ గరమర్థి మ్రొక్కుచుండ్రఁ
గంటఁజూడవిది నాకర్మమేమొ।
భక్తపాలననిన్ను భజనజేసెడినాదు
భవముఁబాపనిది దౌర్భాగ్యమేమొ।
దొడ్డదేవుండని దోసిలొగ్గినఁగడ
ద్రోసిపోయెడిది నాదోషమేమొ।
నిన్నుదలఁచుచుదోషముల్ నెట్టికొంటిఁ
దుదకుదోషంబు లేదు నిర్దోషురాల ॥పుడమి॥ 95

సీ॥ కమలలోచన నేను గాపురంబెఱుఁగను
నీకాపురమునందె నిలిచినాను।
బతితపావన నేను బనిపాటులెఱుఁగను
నీసేవచేయుచు నిలిచినాను।
బరమపురుష యెట్టి పాపంబులెఱుఁగను
నిన్నె తలంచుచు నిలిచినాను।
గోదండపాణియే కోరికలెఱుఁగను
నినుగోరి క్షితిమీద నిలిచినాను।
ఇట్లు నేనుండ నీవు నాయెడలఁగొంచె
మైన దయయుంచకుండుట న్యాయమయ్య? ॥పుడమి॥ 96

సీ॥ వరదరాజ మదీయ వాంఛలుదీఱఁగా
నిన్ను జూచెడి భాగ్యమెన్నఁడయ్య?
శేషాహిశయన సంతోషంబుతోడనీ
యొప్పురూపము గాంచు టెప్పుడయ్య।
అలనాఁడు ద్రుపదజాహాల్యాదులను బ్రోచు
ప్రేమనాపైఁగొంత పెట్టుమయ్య?
మున్ను నా ధ్రువుని సముద్ధరించినయట్లు
నన్ను మన్నించుటెన్నాళ్ళకయ్య?
అట్టివారల రక్షించుటరుదుగాదు
నన్ను రక్షింప నీకీర్తి యెన్న నిజము ॥పుడమి॥ 97

సీ॥ కొన్నాళ్లుతనతల్లి కుక్షిలోఁబిండమై
మూత్రాదులందున మునిగియుండు।
జనియించియొకకొన్ని సంవత్సరంబులు
బాలుఁడైమూర్ఖతత్పరతమెలఁగుఁ।
గాముకుండై కొంతకాలంబుయౌవన
కాంతలరతికేళిఁ గడపుచుండుఁ।
బుత్రపౌత్రులఁగని పొన్కుచుఁగొన్నాళ్లు
కౌమారదశభ్రాంతి గలిగియుండు।
వార్థకంబునఁదనువెల్ల వణఁకుచుండు
నిట్లువర్తించునరుఁడెట్లు నెఱుఁగునిన్ను ॥పుడమి॥ ౪౮

సీ॥ అండపిండముల బ్రహ్మాండంబుననునీవె
బ్రహ్మాండముననున్న బయలునీవె।
విష్ణుదేవుండునీవే యీశ్వరుఁడునీవె
యజుఁడును నీవె కృతాంతుఁడీవె।
సూర్యచంద్రులునీవె సురలుశ్రుతులునీవె
యబ్ధులన్నియునీవె యనలుఁడీవె।
నీకుక్షిలోపల నిఖిలంబుపుట్టుచు
నడఁగుచునుండు నెప్పుడుమహాత్మ।
నీవుస్థూలసూక్ష్మాతీతనిర్మలుఁడగు
సుస్థిరుఁడవంచు మదిలోనఁజూడఁదలఁతు ॥పుడమి॥ ౪౯

సీ॥ అణురేణుపరిపూర్ణుఁడగుచునుండెడివాఁడు
సోమసూర్యులను చక్షువులవాఁడు।
నిత్యంబుసత్యమే నెఱపుచుండెడివాఁడు
నిత్యకల్యాణుఁడై నెగడువాఁడు।
పాలమున్నీటిలోఁ బవ్వళించెడువాఁడు
పాదంబులనుగంగఁ బడయువాఁడు।
ఉరమునందునలక్ష్మి యొప్పుచుండెడువాఁడు
పక్షివాహనమెక్కి ప్రబలువాఁడు।
నాభినలువనుగన్న యనాదివాఁడు
దీనకరిమొఱవిని ప్రోవఁ దిరుగువాఁడు।
ఉర్వివళ్ళివేడు పురమందుండువాఁడు
వనితనరపాంబ నెపుడు గావఁగలవాఁడు॥ 100

సీ॥ శ్రీరంగపురమునఁ జెలఁగినేఁజూచిన
నచ్చటనీరూపమమరియుండెఁ।
గాంచీపురంబునఁ గరమర్థిఁజూచిన
నచ్చటనీరూప మమరియుండెఁ।
గుంభకోణంబునఁ గొమరొప్పఁజూచిన
నచ్చటనీరూపమమరియుండె।
రామేశ్వరంబునరంజిల్లఁజూచిన
నచ్చటనీరూపమమరియుండె।
నెచ్చ టెచ్చటఁజూచిన నచ్చటచట
హెచ్చునీముచ్చటలె గానవచ్చెనయ్య ॥పుడమి॥ 101

సీ॥ వరదరాజా నేను వర్ణించుపలుకులు
వజ్రహారములీకు వసుమతీశ।
విష్టరశ్రవనీకు విన్నవించువినుతి
మకరకుండలములుమౌనివంద్య।
అమరవందితనిన్ను నాశ్రయించెడుభక్తి
హస్తకంకణములో యంబుజాక్ష।
పరమపురుష నేను బఠియించుపద్యముల్
పచ్చలపతకముల్ పద్మనాభ।
ఇట్టిభూషణములచేత నింపొసగ్చి
భక్తితోఁదులసీదళార్పణము చేతు ॥పుడమి॥ 102

సీ॥ హరినీదుకీర్తన యనుకుఠారమున న
జ్ఞానకాననమును నఱుకఁగంటి।
రామనీసేవయన్ రవిదీప్తిచేతనా
కామాంధకారంబుఁ గడవఁగంటి।
నచ్యుతనీపూజ యనునావచేనాదు
దుఃఖాబ్ధియవలీలఁ దాలఁగఁగంటి।
నవ్యయనీనామ మనుసుధఁజవిఁగొని
దేహతాపంబును దీర్చికొంటి।
నిన్నుగనుఁగొంటినితరంబు నెన్నకుంటిఁ
దొంటినాభాగ్యమంటినో తోయజాక్ష ॥పుడమి॥ 103

సీ॥ అండపిండాండబ్రహ్మాండ భాండములెల్ల
నిండియుండెడినీకు దండమయ్య!
సోమభాస్కరులు చక్షుద్వయంబులగు బ్ర
హ్మాండనాయకనీకు దండమయ్య!
ఉరమందు శ్రీలక్ష్మి యొసరనాభిని బ్రహ్మ
తనరుచుండెడినీకు దండమయ్య!
ఉదరమందఖిలంబుఁ గుదురుగానుంచిన
చండాంశుకులదీప దండమయ్య!
దండిమూర్తివినీకిదే దండమయ్య
దండితారాతినీకిదే దండమయ్య ॥పుడమి॥ 104

సీ॥ మరకతాదిసురత్న మణికిరీటముదాల్చు
మస్తకంబునకిదె మంగళంబు!
శంఖసుదర్శనశార్ఙ్గ ఖడ్గగదాధ్ర
మహితచతుర్భుజ మంగళంబు!
శ్రీవత్సకౌస్తుభ శ్రీవనమాలలు
రంగారు నెదకును మంగళంబు!
జగములరక్షింప జాహ్నవిఁ బుట్టించు
మండనాంఘ్రులకును మంగళంబు!
మకరకుండలధరనీకు మంగళంబు
మందరాచలధర శుభమంగళంబు
పుడమివల్లి వేడు పురాఢ్యభూరియశము
సుదతినరసాంబరక్షకా శోభనంబు॥ 105

సీ॥ లాలిమన్మథరూప। లాలిసత్కులదీప।
లాలివివాహా। వినీలదేహా।
లాలిలోకాధార। లాలిశుభాకార।
లాలికనకచేల। లీలంబాల।
లాలిఖండితవాలి। లాలిదయాశాలి।
ఖరదూషణఖలాలి హారణకేళి
లాలిరావణనాశ। లాలిహృషీకేశ।
లాలిభవవిభంగ। లక్షణాంగ।

గీ॥ లాలిలక్ష్మణాగ్రజ। సీతలోలలాలి
లాలిబుధనుత! సద్గుణశీలలాలి
లాలిశ్రీవల్లివేశ్వర పాలలాలి
లాలివరసాంబనుతనీకు లాలిలాలి 106

సీ॥ అతిభక్తి వరసాంబ యనునామె చెప్పిన
సీసముల్ విబుధులు చిత్తగించి।
యతిగణప్రాసంబు లెఱుఁగనినాతప్పు
లెంచకమీరు మన్నించరయ్య।
ఏజనులైనను నెపుడునీశతకంబు
భక్తితో వ్రాసినఁ బరఁగఁజదివి।
వినినవారలకెల్ల విహితార్థహితబుద్ధి
యాయురారోగ్య భాగ్యములుఁ వంశ।
వృద్ధియగునట్లు హరివరంబిచ్చుగాత।
మెంతయుశుభాతిశయములు హెచ్చుగాత।
ముద్వవల్లి వేదపురమందుండునట్టి
వరదరాజులుకృపచేత నరులకెపుడు॥ 107

ఓం

శ్రీకోదండరామచంద్రాయనమః.

వరదరాజసంకీర్తనలు.

సీ॥ శ్రీవిఘ్నరాజ నేఁజేయువిన్నపములు
మదినుంచివిఘ్నముల్ మాన్పుమయ్య।
ముక్కంటిపట్టినా మ్రొక్కెడిమ్రొక్కులు
కనులారఁగనినన్ను గావుమయ్య।
గజముఖనీకృతుల్ గానంబుచేసెద
వీనులారఁగనీవు వినఁగదయ్య।
మూషకవాహన ముందునిన్ సేవింపఁ
గొఱలేకపనులొనఁ గూడునండ్రు।

గీ॥ సిద్ధవరులనురక్షింపఁ జెలఁగినీవు
భువిశిలాపురంబందునఁ బొందుగాను
దాసులొనరించు నతులముదముగనంది
గరిమనరసాంబఁబ్రోవుమా గౌరిపుత్ర॥

విఘ్నేశ్వర కీర్తన.

రూపకము—భైరవి.

పల్లవి.

శ్రీపార్వతివరనందన సేవించెదబుధచందన

అనుపల్లవి.

నాపాపములనుబాపుము నాపైఁగరుణనుజూపుము ॥శ్రీపా॥

చరణములు.

లంబోదరగజముఖఫాలాంబకసుత మిమ్మ్ముఁగనిరి
అంబుజాసనాదులుననయంబున భీష్టములమనిని ॥శ్రీపా॥
మూషకవాహానభక్తుల దోషములనుదుడిచి సం
తోషుఁడవైనన్నేలిన దోషరహితుఁడందురునిను ॥శ్రీపా॥
శిలలపురనివాసదేవ సలలితమృదుభాషరావ
చిలువలజందెముధరించి చెలువుగనరసాంబనేల ॥శ్రీపా॥

సరస్వతిప్రార్థన.

సీ॥ వాణిపుస్తకపాణి వనజసంభవురాణి
 గీర్వాణి బంభరకేశవేణి।
బాలేందుముఖపుష్ప బాణునగ్రజుసఖి
 వికచాబ్జనేత్రి పవిత్రగాత్రి।
ఇంతియానవిజిత దంతిదేహాసువర్ణ
 కాంతిసౌందర్య భాగ్యములదాంతి।
అంబవాక్సతిశారదాంబ ధాతపదాబ్జ
 భృంగసత్సాంగాంత రంగనిలయ।

గీ॥ ధాతవాతెరనుండెడి ధన్యవీవు
విష్ణుదేవునికోడలా విద్దెప్రోడ
భారతీనిన్ను నామదిఁబ్రస్తుతింతు
నంతరంగంబులోనుండు మమ్మయెపుడు॥

కీర్తన రూపకం.

శ్రీరాగం.

వనజాసనవనితాసిను గొనియాడినవినవేలనె
అనయముమనమున వేఁడిన వినఁజాలవొ కనఁజాలవొ మనఁజా
లనె నన్ఁబ్రోవవె ॥వన॥
ఏణీలోచన పల్లవపాణీ యలినీలవేణి
వీణాపుస్తకపాణీ వాణీ శుకవాణీ గీర్వాణీయజురాణీయో ॥వన॥
సారసదళనేత్ర నరసాంబస్తోత్రపాత్ర
శారదసితగాత్రశ్రుతి సారామలశాస్త్రాదిక సారాఖిలవాగ్విల
సని ॥వన॥

విఘ్నేశ్వరస్తుతి.

భైరవి—రూపకము.

రారావిఘ్నేశ నను రక్షింపుముభవనాశ
రారాగిరిజాకుమార రామేరుసమానధీర
ఏరానాదోసములను వేగమెతునుమాడినీవు
రారారావేనివీడఁ బోరానీపాదమాన ॥రా రా॥

సరస్వతీస్తుతి.

అంబాయిటురావె శారదాంబానను బ్రోవవే
అంబుజాతుఁగూడిరావె యంజలిగావింతునీకు
గంభీరంబుగవీణను దంబురఁదాళముమీటుచు
జంభారివినుతనాహృదయంబున నుండంగవేగ ॥అంబా॥

కృష్ణస్తుతి.

మాధవయిటురారా నా మనవినిచేకోరా
యాదవకులభూషణనే నీదరిఁజేరితినిప్పుడు
వాదభేదమేలయ్యాయశోదతనయమేలాయిది
మోదమలరగరుడునెక్కి మోహనాంగిలక్ష్మిఁగూడి ॥మాధవ॥

శివస్తుతి.

కింకరజనములఁబ్రోవను బంకజాక్షుసఖుఁడటంచు
వంకరదైవముల వేఁడి వాంఛలనేనడుగఁబోను
శంకరనినునెఱనమ్మితి శర్వాణినిగూడినాడు
సంకటములఁద్రుంపుమునర సాంబనురక్షింపుమనుచు ॥రారా॥

కీర్తన ఆది.

(ఆరెనయ్యావలె)

రారగోపాల రక్షించుసురపాల
ఇటురమ్మా యదువంశబాల

ఘోరకలుషనిర్మూల కాంచనచేల
సిరివరభక్తపాల కరుణించకున్న మేల
కరిపాల విడఁజాల యీజాల మిఁకనేల ॥రార॥
మానవాధీశ మంజులమృదుభాష మణిభూష దనుజవిశోష
మనసిజవేష మామణిపోష
మానకకావు శ్రీశ మర్యాద? జగదీశ!
మునితోష మోహినివేష హృషీకేశ సర్వేశ ॥రార॥
వాసవమిత్ర వామనచారిత్ర వసుదేవ దేవకిపుత్ర
పశుపతిస్తోత్రపాత్ర పావనచరిత్ర
పద్మాలయకళత్ర నరసాంబనుతపాత్ర
సుచరిత్ర సురమిత్ర మునిస్తోత్ర మోహనగాత్ర ॥రార॥

నామావళి—సావేరి.

వరములియ్యవమ్మ వారిజాక్షినీవు వనజాసనుని వనితనేనుగోరు
॥వరము॥
భక్తితోడనిన్ను బాడువారలకు ముక్తినిత్తువమ్మ మోహనాంగి
నీవు ॥వరము॥
సుందరాంగియరవింద నేత్రనీకు వందనంబులిడెదెందమలరఁగోరు
॥వరము॥
గురులక్ష్మీనాథు కోడలైననీవు నరసాంబవాక్కు మెరపించి
సాక్కు ॥వరము॥

లక్ష్మీదేవిప్రార్థన.

సీ॥ క్షీరసాగరపుత్రి వారిజాయతనేత్రి
వనజాసననుత పావనసుగాత్రి।
నీలనీరదవేణి నిరుపమకల్యాణి
తరుణాబ్జపాణి దైత్యారిరాణి।
చంద్రబింబానన చంద్రునిసోదరి
కుందకుట్మలదంతి కోమలాంగి।
హరివక్షముననోల లాడుచుండెడుబోటి
పచ్చవిల్తునిగన్న పద్మగంధి।
గీ॥ కలిమిబలిమినినోన గూర్చుకంబుకంఠి
గిరిజవాణులతోఁనాడు సరసిజాత
నీకుసాష్టాంగదండంబు నేనొనర్తుఁ
గరుణనన్నేలుకొనవమ్మ కన్నతల్లి॥

కీర్తన — రూపకము. ఫీల్

ఏమనినేవిన్నవింతు నిందిరాదేవీజననీ
సోమునిసోదరివి కరుణఁజూడవేలనే జననీ ॥యేమని॥
మానినీనీవిపుడునన్ను మఱచితేలనే జననీ
దీనపోషణియింకనాకు దిక్కులేరుగా జననీ ॥యేమని॥
చాలఁగానేవేఁడినాను జాలమేలనే జననీ
వాలవెల్లి పట్టినాచే పట్టిప్రోవవే జననీ ॥యేమని॥
సరసిజదళనేత్రినిన్ను సన్నుతించెదజననీ సరసాంబపూజితా
ఆనందగాయకిజనని ॥యేమని॥

నామావళి ఆదితాళము.

శ్రీ రాగము.

ఆదిలక్ష్మినీ వాదరింపవమ్మ భేదమెంచితేనామీఁద భరింప లేను ॥ఆది॥
ఆదివిష్ణువక్షమందునుండు శ్రీద సాధుసజ్జనులను సంతసింపఁ జేయరాద ॥ఆది॥
కోమలాంగినీకుఁగోపమేలనాపైఁ గామితార్థమిచ్చికావునాకుఁ బ్రాపుగాను ॥ఆది॥
సరసిజనేత్ర సద్ధర్మచారిత్ర శరనిధిపుత్రి నరసాంబ స్తోత్ర పాత్ర ॥ఆది॥

పార్వతీప్రార్థన.

సీ॥ శాంభవిచాముండి శర్వాణిశుకవాణి
చంద్రబింబానన చంద్రమౌళి।
హైమవతీకాళి యంబయుమాపర్ణ
సావిత్రియాపావన స్థత్రినేత్రి।
ధూర్జటిదేవేరి ధూమ్రాక్షసంహారి
నిత్యమంగళకారి నిర్వికారి।
బగళకాత్యాయని భైరవిమోహినీ
త్రిభువనపాలన దివ్యమూర్తి।

గీ॥ హరికిసోదరి మహిషాసురాంతకారి
సింహవాహనమెక్కెడు శీతనగజ
వ్యాఘ్రచర్మాంబరధరు స్థరాంగినీకు
దండమర్పింతునమ్మ వేదండయాన॥

గౌరిప్రార్థన.

కీర్తన — ఆదితాళము.

కమాస్ రాగము.

గౌరినినుసేగొనిఁయాపుదు ననుగరుణఁజూడు కాత్యాయనీయంబ
కారుణ్యశృంగారగాత్రి ధాముఁశేధరసుపుత్రి ॥గౌరీ॥
శంకరినామదిలోని సంకటముల్ పాపుమని పొంకముగా వేఁడిన
నీ కింకనుదయరా దెజనని శంకగునిరాణివమ్మ ॥గౌరి॥
పన్నగభూషణురాణి పల్కవెపన్నగవేణి చిన్మయమూర్తివి
నినుసేవించెదఁగల్పవల్లి శ్రీపతిసోదరివితల్లి ॥గౌరి॥
ఇందుధరసుందరినా డెందమునందుండగనె నిందలునీకొందునటే
నిరతమునినువేఁడునట్టి నరసాంబ సేలుచేపట్టి ॥గౌరి॥

బ్రహ్మదేవునిస్తుతి.

చం॥ కపటముగాకువాణిధవ! కావుదయారసముంచినన్ను నేఁ
జపలతనున్న దానమఱిశారదనంపి క్షమింపకుండినన్
అపకృతిగా దెనీవుసురులందునఁ జేరువహించు టెట్లు?వి
ష్టపమునన న్ను నేలినయశంబగు శ్రీహరిరుద్రులందునన్ ॥

విష్ణుస్తుతి.

ఉ॥ వారిజనాభనీచరణవారిజముల్ స్మరియించిముందఱ్
వారిజసంభవాదిమునివంద్యులు ధన్యులునైరటంచునే
వారునువీరుదెల్పఁగను వాంఛితదాయకుఁడౌదువంచునో
వారిజనేత్రనీకిపుడు వందనముల్ పొనరింతుమాధవా॥

కీర్తన—ఆదితాళము.

ధన్యాసిరాగము.

శ్రీధరయనుకొనుమీ దామోదరుగనుగొనుమీ మనసా
॥శ్రీధర॥
పేదఱికంబనిభేదంబెంచక సాధుజనంబులసంగతివిడువక
॥శ్రీధర॥
కలిమిగలిగెననిగర్వముఁజెందక కులవిద్యలుబలములపెంపొందక
॥శ్రీధర॥
సతిసుతహితతతిసకలవిభవములు సతమనిమదిలోసంతోషింపక
॥శ్రీధర॥
పరధనంబులకుఁబరుగులువాఱక పరదారలసుందరములుగోరక
॥శ్రీధర॥
హరిభక్తులపైనాగ్రహముంచక పరులసంపదలఁబరిగొనిముంచక
॥శ్రీధర॥
అనవరతమునరసాంబనుమనిచెడు జనార్దనుఁడుభవజాడ్యవైద్యుఁ
డని ॥శ్రీధర॥

కీర్తన — ఆదితాళము.

బేగడ.

పూజచేసెదఁబురుషోత్తమునినే ॥పూజ॥
పూజచేసెదను పుణ్యమునుగోరి
జాజిపూలతోను జానకీజానిని ॥పూజ॥
రాధానాథుఁడైన యాదిదేవుఁడైన
వేదవేద్యుఁడైన సాధుపోషకునినే ॥పూజ॥
సరసిజాక్షునిన్ను సరసమాంబచెన్ను
మెఱయఁజేయుచున్న స్మరణామనెడుపూల ॥పూజ॥

ఈశ్వరస్తుతి.

శా॥ కైలాసాద్రినివాసనీసఖముఁదాఁగాంక్షించిభ్రాంతాత్ముఁడై
శైలాత్మోద్భవవేఁడ నిచ్చితివియుష్మద్దేహమర్థంబునా
కాలీలక్షభవనాశనంబయిన మోక్షానందమిప్పించిత్వ
త్కాలంబెక్కఁగఁజేయుమయ్య కరుణాకూపారయేపారఁ
౫౬॥

కీర్తన రూపకము—ఫీల్.

కైలాసనివాసనన్నుఁ గరుణజూడరాదేవా
శైలజాపతినీకునాపైఁ జలములేలరాదేవా ॥కైలాస॥

చంద్రభాస్కరాగ్ని నేత్ర చంద్రశేఖరా దేవా
యింద్రదేవతాదివినుత యిందువేగరా దేవా ॥కైలాస॥
పన్నగభూషణుఁడనాకుఁ బ్రాపునీవెరా దేవా
చెన్నుగానాచెంతఁజేరి చింతదీర్చరా దేవా ॥కైలాస॥
శంకరానీభక్తులకును గింకరుండరా
నా సంకటములుద్రుంచుటకును సమయమిదేరా దేవా
॥కైలాస॥
నారదతుంబురగాన నాదవినోదా దేవా
నారాయణసఖుఁడప్రోవు నరసమాంబను దేవా ॥కైలాస॥

ఉ॥ కంటినిగోపురంబు కటకంతనివాసముఁ జేరికన్నులన్
గంటినివ్యాఘ్రచర్మధరుఁ గంటిహరున్ గిరిజామనోహరున్
గంటినిశంభునీశు శితికంఠుఁద్రిశూలుని భస్మధారునిన్
గంటినినాగభూషణుని గంటిశివున్ బొమమీఁదిచూపునన్॥

ఆంజనేయకీర్తన.

రూపకము భైరవి.

అనిలజనీపదములకును నంజలిచేసెదనుగొనుమ
పనిగొనినసురక్షింపను ఘనమా వినుమా హనుమా యను
మానించకప్రోవుము ॥అనిల॥
ఇనసూనునిసచివుఁడవై యినజాగ్రజుఁబరిమార్పను
ఇనవంశజుఁబ్రార్థించిన పనివాఁడని వినుతించెద జనుదేరుము
నన్బ్రోవుము ॥అనిల॥

అవనివిభుఁడుపత్ని కొఱకు నంగుళీయమంపనీవు
ప్లవగంబులతోడఁగూడి యావనిధిని నావలికిని శావలంబముగ
దాఁటిన ॥అనిల॥

సురవైరిపురము వెదకుచు సుదతినిగనిమదినలరుచు
నరపతిముద్రికనొసంగి నాతిసేమమెల్లఁదెలుప
కరువలిసుతనీఘనమును సురలెల్లను వినుతింపఁగ
ధరశాశ్వతయశమొందితి నరసాంబనుతార్తరక్ష ॥అనిల॥

సూర్యస్తుతి.

చం॥ దినకరనీవు సత్యమను తేజముచే సురప్రార్థితుండవై
దినములు సేయుచున్విమత ధీరులద్రుంచుచుదీనపాలనన్
దనరిత్రిలోకయామివయి ద్వాదశకాంతులలోకబాంధవుం
డనఁదగిసస్యవృద్ధికరుఁడైనప్రభాకరనీకుమ్రొక్కెదన్ ॥

కీర్తన.

రూపకము హరి కాంభోజి.

ఉండేదిమాధవుఁడొక చూగక చెడిపోకెమనస ॥ఉం॥
అండపిండాండబ్రహ్మాండ భాండమెల్లనిండి ॥యుండేది॥
శూన్యుండై స్థూలుండై సుస్థిరుఁడై పూర్ణుఁడగుచు
మాన్యుండైజగమెల్లను మానకరక్షించివెల్గు ॥చుండేది॥
చంద్రభాస్కరులుతనకుఁ జక్షులైవర్తింపనలువ
నందనుఁడుగనరసాంబనింపొందఁగరక్షించివెల్గు ॥చుండేది॥

కృతి.

ఆదితాళము బిలహరి.

రారనందయశోదబాల రాధారుక్మిణిలోల ప్రోవఁగ ॥రార॥
రారమ్మనినీ పేరునఁబిలిచిన మేరానన్విడ సారసనేత్రుఁడ
వారిజనాభుఁడ ॥రార॥
బాలకృష్ణుఁడ జాలమేలర చాలనమ్మితిరా
వేలగోపికలోలనందుని బాలయిఁక జాగేలర నే తాళరవిడఁజాల
॥రార॥
ఇందువదనుఁడ కుందరదనుఁడ మందరధరుఁడ
అందమగునగ విందాంఘ్రులకిదె వందనములో యిందిరసదనా
యిందువదన యిటు ॥రార॥
నారదార్చిత నాగతల్పక నరసమాంబనుత
వారిజాసనవందితరఘు వీరనాయెడ విరసము సరసము పరు
సముఁజూపక ॥రార॥

కీర్తన.

ఏకతాళం రాగం—బ్యాక్.

(హేవినాయకా)

బాలకృష్ణుఁడ గోపాలకృష్ణుఁడ
కాలయవనజరాసంధ కంసజిష్ణుఁడ ॥బాల॥
నీలశ్యామల వర్ణ పాలితాఖిల నీ

పాలఁబడితినేలుటకిఁక జాలమేలరా ॥బాల॥
సుందరాకార గోప నందకుమార నీ
యందమైనపాదములకు వందనములురా ॥బాల॥
ఎంతో వేఁడిన నీకుఁ బంతమేలరా ఈ
పంతమెల్లవిడిచి దయను బల్కవేమిరా ॥బాల॥
దీనురాలరా దిక్కులేదురా యో
దానవహరనీవెదిక్కు గానఁబ్రోవరా ॥బాల॥
సరసిజోదరా వి శ్వాఖిలోదరా శ్రీ
నరసమాంబహృదయమందు మెఱయుచుండరా ॥బాల॥

కం॥ రారాయనినేఁబిలిచిన రారాదానీకునింతరాజసమేలా
యేరాభక్తులవిడుచుట మేరారఘువీరయింతమేలంబేరా॥

కీర్తన.

అటతాళము ఆనందభైరవి.

శ్రీరామానను బ్రోవరాదా నాకోరినకోర్కెలఁగడతేర్పరాదా
వారిజనాభనీమీఁద భక్తి వాంఛగల్గివేఁడువనితనేఁగాదా
॥శ్రీరా॥
ఎంతవేఁడినగానినీవు నా చింతదీర్పుమటంచుఁజెప్పినరావు
పంతమాపల్కకున్నావు ముందు నెంతటివారలనేలియున్నావు
॥శ్రీరా॥
రాకుసాంతకలక్ష్మీలోలా నాకు నీక్షణంబునవచ్చిమోక్షమీ
వేల

ఆక్షేపణముసేయమేలా నేను సాక్షిపెట్టినిన్ను సాధింతుఁజాల
॥శ్రీరా॥
కరినిగాచినవాఁడవంచు నిన్ను పరిపరివిధముల వలచిప్రార్థించు
నరసాంబపైనెనరుంచు శ్రీమన్నాథ సత్కీర్తిపోనాడకగాంచు
॥శ్రీరా॥

కీర్తన.

ఆదితాళము సావేరి.

ఇనకులేశసామి యిందురావదేమి మనమునందునను మానమే
మొసికు ॥యినకు॥

సారసాక్షనిన్ను గోరిపిల్వగాను
మారుపల్కలేని మానమేమొగాని ॥యినకు॥
దాసులరక్షింప గాసియంచునెంచి
మోసగించియెచట మూలదాఁగినావొ ॥యినకు॥
ఇట్టివాఁడవని యెఱిఁగినిన్ను బుధులు
పట్టివారిమదిని గట్టివేసిరేమొ ॥యినకు॥
నరసాంబఁబ్రోవ నాఁథుడీవెగావ
పరిపూర్ణభావ పరమాత్మదేవ ॥యినకు॥

శా॥ లక్ష్మీనాయకనీవునాపయిని వాల్లభ్యంబుతోఁబాపమున్
అక్షీణోద్ధతిద్రుంపనీవేదములే నశ్రాంతమున్ నమ్మితిన్
రక్షింపన్ మఱినీవెగాకప్రభున్ బ్రహ్మాండమందెవ్వరే
పక్షీంద్రున్ వడినెక్కివచ్చియిఁక నాపక్షంబునందుండవే॥

కీర్తన.

రూపకము ఆనందభైరవి.

నీటుసేయమాటరాహరీ నను బ్రోవకిట్లు ॥నీటుసేయ॥
నీటుసేయనీభక్తుల కూటములనుజాటించెద
నేటికిమీబోటికింత మాటగలుగ మంచిదగునె ॥నీటుసేయ॥
నీలవర్ణనీగుణములు నిరతమునేనుతియింపఁగ
బ్రాలుమాలిబదులుపలుకఁ జాలవౌనన్నేలనింత ॥నీటుసేయ॥
లక్షింపఁగనీకన్నను రక్షింపనుబరులెవ్వరె
పక్షీంద్రునినెక్కివచ్చి యీక్షణమునఁబ్రోవకిట్లు ॥నీటుసేయ॥
నాపాపములనుఁబాపఁగ నోపన్నగశయననీవు
ప్రాపనుచునునినునమ్మితి శ్రీపతిరక్షింపకిట్లు ॥నీటుసేయ॥
సరివారలుశ్లాఘింపఁగఁ బరిజనములువినుతింపఁగ
నిరతమునినునెఱనమ్మిన నరసాంబనుబ్రోవకిట్లు ॥నీటుసేయ॥

నామావళి.

ఆదితాళము కాపీ.

వేళయిదేరా వేణుగోపాలా ఆదరించినాబాధలుమాన్పఁగ
కోమలదేహానాకోరికదీర్చరా సామజపాలన ప్రేమఁజూచుటకు ॥వేళ॥
మందరోద్ధార సుందరాకారా సందియమేలర సాధులఁబ్రోవఁగ ॥వేళ॥
నందకుమారా నవనీతచోరా అందునిందునరసాంబనుబ్రోవఁగ ॥వేళ॥

కం॥ వరదాయనన్నవిదుగో! యరుదెంచితినన౯గరాదె? యబ్జవి
నేత్రా।
సరియనికరుణించినచో సరివారలలో నన్నకు స్వల్పంబగునే?॥

కీర్తన.

అటతాళము ముఖారి.

వరదాయనినిన్ను వర్ణించుచుండగ వచ్చిచూడరాదా నామది౯
గల్గు వాంఛ౯దీర్చరాదా ॥వర॥
కరివగునేలిన సిరివరు౯డనిన్ను మఱిమఱివే౯డిన మానమేలర
భక్త ॥వర॥
ఇందిరాపతినిన్ను వెయ్యాఱువిధముల నెంచుట౯వినవేలా నను
విడచుట౯నందమ జయశీలా
ఎందఱోభక్తులసందడిచేమఱచి యుందువో యిదినీకానంద
మటర శ్రీ ॥వర॥
అండపిండాండబ్రహ్మాండభాండములెల్ల నిండినరఘునందనా
యాదవకులమండన సంక్రందనా
అండజవాహన కుండలిశయనవే దండరక్షకనాయండనుండవె
భక్త ॥వర॥
వాసవార్చితస్వప్రకాశవైకుంఠపురీశాయిటురావా నరసాంబను
భాసురంబుగ౯గావా
దోషరహితజగదీశా నీదాసుల మోసముచేసినదోసమయ్యాభక్త
॥వర॥

నామావళి ఏకతాళము.

వరదరాజవరములివ్వ వేమినాసామి ద్వరదరాజుమిమ్ము వేఁడఁ
కరుణతో రక్షింపలేదె ॥వరద॥
దశరథసుతదయతో బ్రోవ రాదా నాతో వాదా
పశుపతిసఖపద్మనాభ పాకశాసనాదివినుత ॥వరద॥
నిరతిశయవి నిర్మలాంగ రావా నన్ను బ్రోవ
పరమపురుష పంకజాక్ష పన్నగేంద్రశయన వేగ ॥వరద॥
నారదతుంబుర గానవిలోలా నరసాంబగావు
నారాయణానందతనయ నగధరహరినరకేసరి ॥వరద॥

ఉ॥ అక్కటనన్ను గావఁగలయాప్తులుబంధులు లేమిఁ జేసియే
దిక్కును లేక శ్రీహరియె దీనులపాలిటిదేవుఁడంచునే
నిక్కమునమ్మినీచరణ నీరజముల్ మదినుంచిభక్తిమై
సొక్కుచు వేఁడుపల్కు చెవి సోఁకని దేమిపరాకురాహరీ॥

కీర్తన.

ఆటతాళము ధన్యాసి.

మాధవననుగరుణించరా నా మనవియొకటియాలించరా
యాదవకులపాథోధిచంద్ర న న్నాదరించనీకేదయరావలె
॥మాధ॥

మున్ను ధ్రువునిరక్షింపవా యల్లొ మొస్న కరినిమన్నింపవా
నన్ను బ్రోవనీకన్న దైవముల నెన్న బోనునాకన్ను లానహరి
॥మాధ॥

ఎంత వేడిన రావుగా నా చింతదీర్పకున్నావుగా
పంత మేలనీయంతవారలకుఁ గంతుజనక నా చెంతనుండియుఁక
॥మాధ॥

నందగోపకుమారుఁడా నరసాంబ బ్రోవుసుకుమారుఁడా
మందరధరగోవిందనాయెడను సందియ మేలర సారసనేత్రుఁడ
॥మాధ॥

నామావళి.

ఆదితాళము బ్యాగు.

మాధవరారా మౌనము లేలర మోదముతో నాకు మోక్షము
లీయఁగ ॥మాధ॥

గోపాలవీరా గుణగణహారా గోపికలోలనాపాపముఁబాపఁగ
॥మాధ॥

భావజాకారా పాపసంహారా కావరారమేరు ధీరగంభీరా
॥మాధ॥

పరమపురుషవర పంకజలోచన నరసాంబనుత నందసుపుత్ర
॥మాధ॥

కం॥ రక్షించుదీనురాలను శిక్షించుచుదోషములను శ్రీభూవర

నాకీక్షణమెకోర్కెలొసఁగి కటాక్షించుచు నాదుచేవిడకుము
మురారీ॥

కీర్తన.

ఆదితాళము ఆనందభైరవి

విడువనురా రామా నీపాదపద్మముల విడువనురా రామా
వడుగవై బలిని మూడడుగులడిగికొల్చి
పుడమిక్రిందికి దైత్యునడచినపాదముల ॥విడువనురా॥
నీటనుగాళింగు నింగర్వమడఁచుచు
మేటిగనాడిన మీపాదపద్మముల ॥విడువనురా॥
అవనిజకొఱకుము న్నడవితిరిగిబడలఁ
బవనజుఁడొత్తిన పాదపద్మములను ॥విడువనురా॥
కంబుకంఠులుగోపి కలఁబోలిభక్తినర
సాంబచేఁబూజల నందినపాదముల ॥విడువనురా॥

ఆదితాళము కన్నడరాగము.

నాచేయిపీడన్యాయమా రామయ్య నీచరణంబులనెఱనమ్మి
యుండ ॥నా॥
నిన్నుగోరినేను నిరతముపూజింప నన్నుబ్రోవనీవు కన్నడ
సేయుచు ॥నా॥
దిక్కులేనిదానదేవనిన్నుమాన మక్కువనునీవునిక్కముగఁ
గావు ॥నా॥
సారసనాభుండ సాధుపోషకుండ నారదనుతుండ నరసాంబ
పోషకుండ ॥నా॥

కం॥ నందునినందననీవర విందదళాక్షులనుగూడివిబుధులుమెచ్చన్
బృందావని నిజరించిన సుందరగధరమూర్తినీకు శోభనము
హరీ॥

కీర్తన.

అటతాళము ఆనందభైరవి.

నందనందనాయిందురావేల భక్త బృందపాలనయింతచలమేలా
మందరోద్ధరభక్తులందఱునుతియించు సందడిచేమఱచియుందు
వో నన్నుబ్రోవ ॥నం॥
మున్నుద్రౌపదిసభచూడంగ మానమునుదీయ నినుగోరి
యాడంగ
చిన్నికృష్ణానీవుచెలువకప్పుడువల్వలెన్నెన్నోయొసఁగినావన్నది
నిజమైన ॥నం॥
ఘోరమైనట్టిక్రోధముఁబట్టి పుత్రకునిబాధింపఁగ స్తంభమునఁ
బుట్టి
కోఱలుగలిగిన ఘోరసింహంబపై క్రూరదానవునప్డుగూల్చినది
నిజమైన ॥నం॥
సురనరలోకాధిపరిపాలా ధర నరసమాంబనుబ్రోవుమీవేళా
సిరితోడనీవేగి సరగమకరిఁద్రుంచి కరినాథునేలినబిరుదునిజం
బైన ॥నం॥

నామావళి ఆదితాళము.

నందనందానన్నలుదేవా పశుబృందపాలనగోవిందుఁడా యా
నందుఁడా

ముచికుందవరద నవకుందరదన రాకేందువదన మునిచందన
నంద ॥నంద॥

బాలుఁడై చోరుఁడై గోపాలుఁడై జారుఁడై
బాలుఁడుదుడుకని రోలనుగట్టిన మేలుగమద్దులఁగూలఁదన్ను
యదు ॥నంద॥

ఇందురా రఘునందనా కందురా నేమందురా
మందరధరనీ సుందరాంఘ్రులకు వందనములనింపొందఁజేతు
యదు ॥నందా॥

సిరిపర మొఱలిడ సరియేలా బిరబిరఁ
గరివరుఁగాచిన కరుణనునిప్పుడు పరువడినరసాంబను బ్రోవుము
యదు ॥నంద॥

ఉ॥ శ్రీహరినీదుమూర్ధమునఁ జెన్నలరారఁగిరీటముల్ రహిన్
బాహుపురుల్ విమూల్యమణి భవ్యసుహారములుల్ వెలుంగ
నీదేహమునన్ సువర్ణపట దీధితులొప్పఁగ వైన తేయసద్
వాహనుఁడౌచుఁగన్పడి కృపన్ నను బ్రోవుము శ్రీర
మాధవా॥

కీర్తన.

ఆదితాళము కాపీ.

రావా రాఘవా దేవా నినునమ్మినదీనులఁ బ్రోవా ॥రావా॥
రావా నేనీ సేవఁజేసెద నీవా కోర్కెలనినకులతిలకా ॥రావా॥
ఎంత వేఁడిన నేలరావు నీయంతవారలకుఁ బంత మేలహరి

కంతుజనక శ్రీకాంతవిభుఁడనా వంతలఁగలిగినచింతదీర్పఁగను
రావా॥

వరకిరీటమును మకరకుండలాల్ కరకంకణములు కాంతిచెలంగఁగ

సురవరులును గిన్నరులును బొగడఁగ సిరితోఁగూడుక మీఱిసిన వేడుక ॥రావా॥

వారిజాప్తకుల వారిజనాయెడ నేరమెంచనేనెంతదాన (వాఁడ) హరి

వారిజాక్షునరసాంబకుఁగోరిక లూరనోసఁగఁబరివారమెసఁగనిటు
॥ రావా॥

కీర్తన.

అటతాళము బ్యాక్.

(ఈరమ్యనగరమే)

మాధవయదుకులపాథోధిచంద్రమ శ్రీదేవిహృదయాబ్జభృంగ నన్నా

దరించుదయాంతరంగా దీనసాధుపోషక శోభనాంగ భవ విభంగ ॥మాధ॥

సుందరరూప వసుంధరాధిప పశు బృందపాలన యిందురాశా యర

విందలోచన ప్రోవవేరా సురవందితనీకు మ్రొక్కెదరా అరివి దారా ॥మాధ॥

పరిపరివిధములఁ బ్రార్థనచేసినఁ బరమపూరుషపల్కవేలా
యింత
యరమరచేయుటమేలా ప్రోచు బిరుదందినట్టిగోపాల జాల
మేలా ॥మాధ॥
నరమృగరూపవా వరభూప పరితాప హరణపరాత్పర నీవు
సాధు
వరులనుగాపాడినావు అట్లు నరసాంబను వేగ ప్రోవు మేల
బిగువు ॥ఓమాధ॥

నామావళి.

ఆదితాళము సురట.

రారాబాలగోపాలా నన్నేల జాగులేలరా వేగ ॥రారా॥
ఎంతో వేఁడినానురా నీచెంతను జేర్చుకోరా వేగ ॥రారా॥
చాలనమ్మినానయ్యా యింత చలమేల బ్రోవవేగ ॥రారా॥
సరసీజనేత్రరారా నరసాంబనుగాచుటకు వేగ ॥రారాబాల॥

కీర్తన.

ఏకతాళము ఆనందభైరవి.

ఏరాగోపాలపల్కవు నీదయఁజిల్కవు మఱేమియంటినయ్యా
మౌనమేలరా ॥యేరాగోపాల॥
సురేంద్రపాలనన్ను దయఁజూడకుండిన సరేమునీంద్రులెల్ల
నిన్ను జౌకచేతురు ॥యేరాగోపాల॥

నరేంద్రవినుతనీకు నింతపరాకేలరా
కరీంద్రప్రణుతనీవునన్నుఁగరుణఁజూడరా ॥యేరాగోపాల॥
నరసాంబఁబ్రోవ నీకింతయరమరలేలరా
కరుణాకరమూర్తివి క్రీఁగంటఁజూడరా ॥యేరాగోపాల॥

కీర్తన.

అటతాళము కాపీ.

హాస్యముగాదు కాదు ఆర్యులతోనువాదు ॥హాస్యము॥
మోసముచేయరాదు దోసముకాకపోదు ॥ధర॥
భాసురంబుగఁబరమభక్తుల భంగపఱచెడుపరమలోభుల
దూసికత్తులనాలుకలుదెగఁగోసివేతురు యమభటులు ॥హాస్య॥
ముద్దులకృష్ణలేరా ముందుగనిందురారా పద్దులునీకునేలా వద్దుర నందబాల
సద్దుసేయకనీవుగొల్ల ముద్దియలకడఁజేరివెన్న ముద్దలను
మెక్కుచును దాసులయొద్దఁజేరకయుండుటిది ॥హాస్యము॥
సామజపాలరారా సాఁగిలిమ్రొక్కినారా ప్రేమనుజూడవేరా
నేమనలేనుధీరా కామితార్థములిచ్చియును నిష్కాములనుగడ తేర్చినట్టి
స్వామినామొఱవినకనీమది ప్రేమదప్పియిటుండుటిది ॥హాస్య॥
సారసనేత్రనీవు సాధులఁబ్రోచినావు నారదవంద్యనేఁడునరసముఁ గృపఁజూడు
వారిజాసనవందితా సరివారిలోఁబరిహాసమేలర సారెసారెకుఁ
దలఁపనీవిటు తేరతేరకుఁజూచుటలు ॥హాస్యము॥

కీర్తన.

ఆదితాళము తోహరా.

కృష్ణానిర్మలయాదవకుల వరిష్ఠానను బాలించరా
తృష్ణనుదగిలిదిక్కెఱుఁగక చింతించెదనదితొలఁగించరా ॥కృష్ణా॥
సంసారంబనునబ్ధిమునిఁగినే సరిగనీఁదగాలేనురా
హంసగమనజనక నీదునామంబనునావనుదాఁటించరా ॥కృష్ణా॥
కమలోదరమోహాంధకారమునఁ గనులుగానకున్నానురా
అమరవినుతనీజ్ఞానాంజనమునమితదోషములఁబాపరా ॥కృష్ణా॥
ఈక్షణముననాకభయమిచ్చుటకు నిందిరేశకృపఁజూడరా
పక్షివాహనంబెక్కివచ్చి ప్రత్యక్షంబుగరక్షించరా ॥కృష్ణా॥
అరమర లేలరభక్తులఁబ్రోచెడు నాదిపురుషుఁడవునీవెరా ॥కృష్ణా॥
నరసాంబనుబ్రోషింపను గ్రక్కున నందనందనావేగరా
॥కృష్ణా॥

నామావళి.

ఆదితాళము సురటి.

కృష్ణానన్నేలుకోరా యశోదబాల ॥కృష్ణా॥
కృష్ణాయనుచుఁద్రౌపది కృష్ణవేఁడఁగనీవు
కృష్ణమావల్వలిచ్చి కష్టముతీర్చితివఁట ॥కృష్ణా॥
దుష్టదారాక్షసుల నష్టపఱచిధర
నష్టభార్యలను నిష్టమతిఁగొన్నావఁట ॥కృష్ణా॥

మాధవనన్ను బ్రోవరాదా కావనీచేతఁ
గాచాయానాఁడు కరిఁగాచినవాఁడవఁట ॥కృష్ణా॥
అందముగను నరసాంబవందితమున్ను
మందరమెత్తిసుర బృందముఁగాచితివఁట ॥కృష్ణా॥
కం॥ హరిహరియని మొఱవెట్టిన సిరిసందడిచేతనీకుఁ జెవులం
జొఱదో।
సరిసరిభక్తులఁబ్రోచుట కరుదా పెక్కాఱునుసేల వాశిమునుదేవా॥

కీర్తన

రూపకము భైరవి.

తరమగునేనినుబొగడఁగ దామరసభవాదులకును
గరినుతింప సిరినివిడిచి పరిజనులను పరిహరించి
పరుగునీకుభ్రాంతియేమొ భక్తుఁబ్రోచు మహిమనెంచ ॥తర॥

బాలకుఁడౌ ప్రహ్లాదుఁడు బాధితుఁడైవేఁడ్కఁగొనిన
కాలరుద్రువంటి నరమృగంబగునీరూప మహిమ ॥తర॥

నరునిపత్ని సభలోపలఁ బరిభవపడి పాహియనఁగఁ
దఱుగనివల్వలనొసంగి తరుణినిరక్షించుమహిమ ॥తర॥

పరిపూర్ణదయారసమున వరసాధులదరిఁజేర్చుచు
నరసాంబనురక్షించెడు నారాయణనామమహిమ ॥తర॥

కీర్తన.

ఆదితాళము ఆనందభైరవి.

ప్రోవరా నన్ను భూమిజామనోహర భూవరసుకుమార
రావామాధవనీదు సేవఁజేసెదనాదు భావమెఱిఁగినా
భవబంధములను దెగఁగొండ్రగక్కున ॥ప్రోవరా॥
దంతివరునిగావలేదా శ్రీకాంతదీనులఁబ్రోవరాదా
ఎంతవేఁడినఁగా నుంతవినవునాతోఁ బంతములేల
భగవంతుఁడయిఁకనా చింతలుదీర్చి ॥ప్రోవరా॥
అసురశిక్షకసుశ్లోక ఓఅరవిందనయనపరాకా
పశుపతిమిత్రనా పాపములను నెడఁ బాపినీవిజమైన
రూపుఁజూపిదయ దోఁపఁజేయుమిఁక ॥ప్రోవరా॥
పరమపురుషనాతోఁబల్కవా యెంతో బ్రతిమాలినదయఁ
జిల్కవా
అరమరలేలర సిరియురధరహరి నరసాంబమనమా
నందమునొందగ నుండిచెంతను ॥ప్రోవరా॥

నామావళి.

ఆదితాళము శుద్ధబంగాళ [తొలినేఁజేసిన]

హరినేఁజేసిన దుగదృష్టంబో దురితంబులనెల్ల దొలఁగింపలేరా
॥హరి॥
నాసరివారలు నవ్వగనెవ్వగ రోసమునీసును బాసిపోలేదే॥హరి॥

ఎంతో వేఁడిన నిడుమలబాధ కొంతైననుబోఁగొట్టఁగ రాదా ॥హరి॥

సారసాక్షనరసాంబకృతంబు క్రూర మే మొయింత కొఱఁతవిధంబు ॥హరి॥

కీర్తన.

అటతాళము కాపీ.

తగునా మాధవసను విడనాడ ॥తగునా॥
జగతిభక్తజనములఁబ్రోవఁగ ఖగగమనుఁడవునైదయామతి
మగువచిల్కఁగ మొగినిబల్కఁగ సొగసుగుల్కఁగ రాకయుండుట ॥తగునా॥

సుందరంబగు నీపదములకు వందనంబొనరింతునెప్పుడు
కుందరదనానన్నుఁబ్రోవఁగ సందియంబుగనుంట నీకిది ॥తగునా॥

దుఃఖమను నరకాబ్ధిలోఁబడి దిక్కుఁ తెలియక నేను వేఁడిన
మక్కువనురక్షింపఁజాలక చిక్కులఁబడఁద్రోయనీకిది ॥తగునా॥

ఎన్నివిధముల వేఁడినను ప్రసన్నుఁడవుగాకున్న వాఁడవె
చిన్నికృష్ణానిన్ను నమ్మిన నన్ను మోసముచేయనీకిది ॥తగునా॥

మారకోటిసమానసుందర సారసోదరసత్యరక్షణ
నారదవరదయనుచు వేఁడెడి నరసమాంబనువిడువనీకిది ॥తగునా॥

కీర్తన.

ఆదితాళము. కమాసు (కాంభోజి)

ఏలయిటు రావయ్యా రఘువీరా జానకిలోలా ॥ఏలయిటు॥
మేలనుచు నీదుసేవ వాలాయముగ నేఁజేయ జాలమేల నాపై
మానిపాలయీవేళ నన్ను ॥నేల॥
నీలమేఘశ్యామా నన్ను నేలకున్న నీదాసులు
గేలిసేతురయ్యా జాగు లేల శ్రీదశరథబాల ॥ఏలయిటు॥

మందరధరణ యేలాఁటి సందేహము నాయందు లే
దెందుకు రక్షింపవో నే నెఱుఁగను దేవా
కుందరదన నీసేవ లందే ప్రొద్దుపుచ్చు నాపై
మందె మేలమేల నీకు వందనములొనర్తు దేవా ॥ఏలయిటు॥

సామజనాథుని పైన ప్రేమ గల్గుటను భక్తు
లేమటిరి యెఱుఁగలేక పామరంబునఁ
గామితార్థమిచ్చి దాసుల ప్రేమఁజూడ వేని నిన్ను
దామసంబు చేత వారు నీమానం బెల్లఁ దీసెదరు ॥ఏలయిటు॥

సారసాక్ష నిన్ను వేఁడి వారిజాసనాదు లెల్ల
సారెకు సాయుజ్యపదవిఁ జేరినారఁట
వారిజనాభ నిన్నే పుడు కోరి దలఁచుచున్న యట్టి
నారదాదిమునులవలెను నరసమాంబఁ బ్రోచుటకు ॥ఏలయిటు॥

కీర్తన.

ఏకతాళము దర్బారురాగము (నీసమానమెవ్వరు)

మోక్షమిమ్ముమోహనాంగ మోసమేలరభవభంగా
దక్షులెవ్వరుశుభాంగ ధర్మసంగఖగతురంగ ॥మోక్ష॥
వేణుగానలోలనన్ను వేగమెరక్షించుమున్ను
కరేణునాథుఁబ్రోచుటెన్ను కృపనుసంరక్షితాపన్న ॥మోక్ష॥
ఎట్టిదీనులైనఁగాని యేలుటమర్యాదపూని
అట్టిబిరుదుఁగైకొని యిట్టులైతివేభూజాని ॥మోక్ష॥
సారసాంబకయిటురారా సారెనుఁగొనియాడినారా
ధారుణీనరసాంబహృద్విహారకసుందరాకారా ॥మోక్ష॥

కీర్తన.

రూపకము కాంభోజి (బిలహరి)

ఇంతచలమేలరారామా ననుబ్రోవఁగ నీకింత ॥చలమేల॥
ఎంతోవేఁడినఁజెంతఁజేరినా చింతలనీకఁదొలఁగించుట॥కింతచల॥
ధరణిభారముమాన్పనెంచి దశరథసుతుఁడైజనించి
హరునియుంబకంబుఁద్రుంచి యవనిసుతవరించిమఱచి ॥తింత॥
తల్లివరముదీర్పనెంచి యిల్లువిడిచివనిఁజరించి
కల్లరిదానవిముక్కును కర్ణములునుఖండించితి ॥వింతచల॥
మారీచువధించిసీత మార్గముగానకతపించి
సూరసుతునిపరిచర్యల సోలివాలినేలఁగూలిచి ॥తింతచల॥

అవనిజానిలార్కసుత ము ఖాన్వితుఁ డైలసద యోధ్య
జవముమెఱయఁ జేసినసర సాంబవరద సన్నుతింపఁగ ॥నింతచల॥

కీర్తన.

అటతాళము [రాముఁడేనాపంచప్రాణము.]

ఇష్టదైవము కృష్ణుఁడేనా కష్టదిక్కులుసాక్షిగ
దుష్టగుణములద్రుంచినామది నిష్టములనొసఁగూర్పఁగా ॥ఇష్ట॥
ఇందిరేశామునులహృదయము లందుఁజిక్కితొయీశ్వరా
వందనంబిడిమునులకును నీబంధనమువిడిపింతురా ॥ఇష్ట॥
కామశరబాధితలుగాయదు కాంతలేనినుబట్టిరా
స్వామివినుచుటధర్మమనియా సఖులనేఁప్రార్థింతురా ॥ఇష్ట॥
సరసిజాక్షుఁడుసకియరుక్మిణి సరసనుండెడినెప్పుడు
నరసమాంబనుమనుపనామొకు నతులొనర్చెపనిప్పుడు ॥ఇష్ట॥

కీర్తన.

ఆదితాళము ముఖారి.

ఏమనివినుతింపుదు యదువంశతిలకానే నేమనివినుతింపుదు॥
సామినిన్ను వేఁడ నామజేంద్రుఁడెగాని మోహమహనీయమూర్తి
నామనమందుననిన్నే మని
ఇందిరరమణదే వేంద్రునకొఱకుమును
మందరమెత్తు గోవిందనీమహిమనే ॥నేమని॥
హద్దుమీఱితివనినీ బద్ధునిజేయుజనని

మద్దులఁగూల్చిన ముద్దుఁకృష్ణుని ॥న్నే మసి॥
నందనందన నరసాంబనుబ్రోచునా
నందమునేఁడునా డెందమునందున ॥నేమని॥

నామావళి.

ఏకతాళము శంకరాభరణము. [జోగి]

రామచంద్రుఁడా నన్ను బ్రేమఁజూడరా
సామజేంద్రపాలనాపైఁ జాలములేలరా ॥రామచంద్రు॥
స్వామియిందురా నిన్నే మనందురా
కామితార్థమిచ్చినన్ను గరుణజూడరా ॥రామచంద్రు॥
కోపమేలరా నాకోర్కెదీర్చరా
తాపసమందార నాకుఁబ్రాపునీవేరా ॥రామచంద్రు॥
ఇందువదనుఁడా యరవిందనయనుఁడా
నీ సుందరమగుపాదములకు వందనములురా ॥రామచంద్రు॥
అమరవినుతుఁడా విమలచరితుఁడా
నరసమమహమోక్షమొసఁగు నాగశయనుఁడా ॥రామచంద్రు॥

కీర్తన.

ఆదితాళము మోహన.

శ్రీశా పకమేశా ననుగావవేమిరా
కావవేమిరా గడతేర్చవేమిరా ॥శ్రీశా॥
నిన్నెగానియన్యదైవ మెన్నఁబోనురా

నేనెన్నఁబోనురా నీకన్న లేరురా ॥శ్రీశా॥
ఇందిరేశసుందరాంగ వందనములురా
వందనములురా యరవిందనయనుఁడా ॥శ్రీశా॥
సన్నుతించువారినెల్ల మున్నుబ్రోవరా
మున్నుబ్రోవరా యిఁకనన్నుఁగావరా ॥శ్రీశా॥
నాగశయననిన్ను నెపుడు నమ్మియుండెడి
నినునమ్మియుండెడి సరసాంబఁబ్రోవుమా ॥శ్రీశా॥

కీర్తన.

అటతాళము ముఖారి.

ఇదియేమాశ్చర్యము నేనెఱుఁగనియింత కఠినహృదయము
సుదనజనకదీన సదనానీపదమాన సుదతినమ్మినదాన వదలుట
సరియేనా॥

విదితముగనాహృదయమందున వదలకయనీపదములందిన
ముదితనై మోహాంబుఁజెందినఁ బదవినొసఁగక మఱపునొందిన
॥దిదియేమా॥

దంతావళవాయకపాలన మకరాంతకఫలదాయకా
అంతరంగమునని న్నెంతొవేఁడినభక్తు లంతానీపదములఁ
చెంతఁజేరిరంచు

నెంతవేఁడిననీమనంబున నింతకఠినంబేలగలిగెనో
సంతములువిడనాడినాతోఁబల్కవాదయఁజిల్కవా॥ వేఁడిదియే॥
ఎట్టినోములునోచితిఁ బూర్వమున నే నిట్టిజన్మమునెత్తితి

కట్టిడినీపదముఁబట్టకుండినని౯క గట్టాయెవ్వరికాళ్లు పట్టుకు
శ్రీహరి

పట్టువదలకునన్ను దేవకి పట్టినీపదపద్మములనే
బట్టితినిభవబంధమెల్లను నెట్టుమనగయఁజూడకుంటుట ॥ఇదియే॥
కోమలాకారరారా నేఁగోరినకోర్కెదీర్చికావా
సామజనాథునిబ్రేమఁజూచినవాఁడై స్వామినామొఱవినవేమి
సేయుదునయ్యో
కామితార్థంబిచ్చిభక్తుల నేమమునరక్షింపకుండిన
సోమసుందరనిన్నుదాసులు ప్రేమదప్పెనటందురయ్యో ॥ఇది॥
వారిజనాభరారా నీపదములకువందనములిడేరా
వారిజాసనమునివందితనామీఁద నేరములెంచిననేనోర్వఁజాలను
సారసాక్షుఁడనిన్ను నెప్పుడు సారెసారెకుఁబిలుచుచుండెడి
భీరనరసాంబికనుబ్రోవఁగ సాహసంబిఁకచేలనయ్యో ॥ఇదియే॥

కీర్తన.

రూపకము యదుకులకాంభోజి.

సారసాక్షనే నిన్ జూడక భరింపనా దరింపుమిఁక
స్మరించెదను బరాత్పరుఁడ ॥సారసాక్ష॥
సుందరమగుమోమింపొందఁగఁజూపినసా
నందంబునచెందంబున వందనమిడి పూజింతురా ॥సారసాక్ష॥
శరణంబంటినిరా కరుణనుజూడుముగురా
స్మరియింతును బరమెంతును మొఱవినరా కమలోదర
॥సారసాక్ష
నరహరియనివేఁడు నరసాంబనునేఁడు
చేపట్టర యీపట్టున నేఁబట్టితి నీపదముల ॥సారసాక్ష॥

నామావళి.

ఆదితాళము బ్యాగు.

ఏమిర శ్రీకృష్ణా యేమంటినామీఁదఁగోపమా
కోపమా తాపమా పాపమా నాయందు ॥యేమిర॥
సుందరాకారుఁడ నావందనములనెల్ల డెందమందుంచనివి
అందమా చందమా మందమా నేనోర్వ ॥యేమిర॥
బాలగోపాల యీజాలమునీకేలరా చాలునునన్నేల
చలమా మేలమా వైళమా నాయందు ॥యేమిర॥
కరిరాజరక్షక కంసాదిశిక్షక నరసాంబరక్షింప
సరసమా విరసమా పరుసమా యీవేళ ॥యేమిర॥

కం॥ మాధవయీధరలోనా కాధారము నీవటంచు నాత్మనెఱిఁగినే
మోదంబుననుతియించెద శ్రీధరరక్షింపుమయ్య శ్రితమందారా॥

కీర్తన.

రూపకము భైరవి.

మాధవయిటురావా నామనవినిచేకోవా
యాదవకులభూషణనే నీదరిఁజేరితిఁబ్రోవను ॥మాధవ॥
వనమాలశృంగారా నామనవినివినవేరా
మునిజననుతదివిజార్చిత ఘనమునసంకోచమూడ్చి ॥మాధవ॥
సామగానలోలనను బ్రేమఁజూడవేలా
సామాన్యమెనీమహాత్వ్య సత్వముులననంగవేగ ॥మాధవ॥

అంబుజభవజనకా వరసాంబనుగృపగొనక
జంభారిసురలనుబ్రోవ సంద్రమునవర్షంబుతేవ ॥మాధవ॥

కీర్తన.

ఆదితాళము ధన్యాసి.

బాలకృష్ణనీమహిమంబులుతగ భజియించెదస్వామి
చాలనమ్మితిని నీపదాబ్జముల సామగానలోలా దయఁ
జూడుము ॥బాల॥

వనజనాభనిను నెఱఁగినుతింపను వనజాసనువశ మ్మె
వినయముగనునిను వినుతించెదనా మనమునందునరక్షణ మొన
ర్చుమని ॥బాల॥

అజ్ఞానంబనుచీకటిలోనే నంగలార్చఁజాల
సుజ్ఞానంబను నీనామాక్షర సూక్తినిచ్చిమన్నించెదవని శ్రీ
॥బాల॥

మందరధరనాపైనీమదిలో సందేహంబేలా
నందపుత్రయానందమునొందుచు ననవరతమునరసాంబనేలు
మని ॥బాల॥

కీర్తన.

అటతాళము కాపి.

బాలకృష్ణానీపదంబులు భక్తితోభజియింపఁగాఁగన వేలరా
తాళజాలరా ॥బాలకృష్ణ॥

ముందుభక్తులనేలినావని యెందఱోపొగడంగ నేవిని
యుంటిరా నిజమనుకొంటిరా ॥బాలకృష్ణా॥
మాటిమాటికి నిన్ను బిలిచిన మాఱునాతోఁబల్కకున్న
మాటరా యిదినీపూటరా ॥బాలకృష్ణా॥
గోపబాలకనన్ను గావను జ్ఞాపకములేకుండుటేది నా
పాపమా మనస్తాపమా ॥బాలకృష్ణా॥
నరమృగేంద్రానిన్ను నమ్మిన నరసమాంబనుబ్రోచునేరుపు
నేరవా యిందుఁజేరవా ॥బాలకృష్ణా॥

కీర్తన.

రూపకము ఆనందభైరవి.

నన్నుబ్రోవరావదేమిరా గోపాలకృష్ణ నిన్ను నమ్మియున్న
దాన వాఁడరా
కన్నతండ్రినీవేయని యెన్నుచునేవేఁడితిరా మన్ననతో నిపుడుఁ
జూడు
వెన్నుఁడమోహన్నస్మ్రస సన్నుఁడనాకన్నులంఁబడి ॥నన్ను॥
ఇందువదనకుందరదనుఁడా కందర్పకోటి సుందరాంగ గరుఁడగ
మనుఁడా వందనంబుచేసెదనర విందనయననీపదములయందు
మనసుగలిగిచాల నిందుననానందింపుము వందింతును నందిం
తును ॥నన్ను॥
గోపబాలకావవేలరా నన్నుబ్రోవనీకుఁగోపమేలపాపసం
హారా రేపుమాపుజరిపినఁగా పాడకనేనోపలేను

దాపసమందారనీవె
దాపనుచును బ్రాపనుచును నేప్రొద్దును నెదనమ్మితి
॥నన్నుబ్రోవ॥
సిరివరానీసరియెవ్వరను నరసాంబకోరు వరములీయ ధరణి
యందును కరివరుఁగాచిననాఁటి కరుణఁజూపవేనినిన్ను బరిహా
సింతురయ్యామునులు
సురవందిత నరకేసరి పరిపూరిత కరుణాకర ॥నన్నుబ్రోవ॥

కీర్తన.

అటతాళము శంకరాభరణము.

రక్షించరార శ్రీరంగా నాకు నీక్షణంబున మోక్షమీవేశుభాంగ
॥రక్షించ॥
భిక్షుకురాలపైదిగువింత యేలా పక్షివాహనమెక్కి పద్మతోఁ
జాలా ॥రక్షించ॥
దీనపోషక నాకుదిక్కునీవేరా దానవాంతకభూతదయయునీ
దేరా ॥రక్షించ॥
పాపాత్మురాలనఁబని లేదుదేవా ఆపద్బాంధవబిరుదాంకుఁడవు
గావా ॥రక్షించ॥
సారసనేత్రనరసాంబకునేఁడు కారుణ్యరసముపైఁగారఁగజూడు
॥రక్షించ॥

కీర్తన.

రూపకము కీరవాణి.

హరిదాసులఁబ్రోచుటనీ కరుదాకరివరదాశ్రీ ॥హరిదా॥
చిరకాలపుస్థితిధ్రువునక మరనొసఁగినవరముదలఁప ॥హరి॥
ఖగవారలఁబాండవసతి పరిభవపడిమిము వేఁడఁగ
ఖగగమయుతుయపటములఁ గరుణనొసంగినవాఁడవు ॥హరి॥
దనుజుఁడుతనయునిమీఁదను దయలేకయదండింపఁగ
మనుజసింహరూపముగొని దనుజబాలుఁబాలింపవె ॥హరి॥
వరమునగవరగరుడవియ చ్చరగణములరక్షింపవె
వరసాంబనుమాత్రమునా కరణిఁగనుఁజూడరాదె ॥హరి॥

కీర్తన,

అటతాళము బేగడ.

భక్తవరులను బాధపఱపకమీ ఓచిత్తమాహరి ॥భక్త॥
భక్తవరులను బాధపఱచిన రక్తిలేనిదురాత్మకుండని
(త్మురాలని)
కత్తిచేఁగొనికాలుఁడేసి కుత్తుకనుదెగఁగోయఁడేహరి ॥భక్త॥
ఛాయలనుజెఱుపంగఁదలఁపకుమీ దయలేక చెఱచినఁ
దామె చెనుమరుతలఁచిమాఁడుసుమీ

దాయయకుధర్మజుని చెఱుప నపాయమతిదుర్యోధనుఁడె చెడె
మాయ దెలియక రాముశరమున మహినిగూలఁడె మున్ను
వాలియు ॥భక్త॥
సాధుజనులకు భేదమెంచకుమీ ఓచిత్తమా హరి
పాదపద్మములాశ్రయించుసుమీ
సాధువని ప్రహ్లాదునెన్నక బాధపఱచి హిరణ్యకశిపుఁడు
క్రోధమున నరసింహుచేతను మేదినింబడెననఁగ వినవె ॥భక్త॥
పరసతులఁగని పరిభవింపకుమీ ఓచిత్తమా హరి
చరణముల నెల్లప్పుడు మఱవకుమీ
పరసతులమదిఁగోరి నరకాసురుఁడు ప్రాణముఁగోల్పోవఁడె
నరసమాంబహృదబ్జమందున మెఱయుచుండెడిహరిని నమ్మిన
॥భక్త॥

కీర్తన.

రూపకము కల్యాణి.

కల్యాణముఁజూడరారె కన్నులలర శ్రీకృష్ణుని ॥కల్యాణము॥
ఇల్లాలాయెను విదర్భ వల్లభసుత వైభవమగు ॥కల్యాణము॥
మణిమయమగుపీఠంబున మకరకుండలాభరణుఁడు
మణినిభరుక్మిణిగళమున మాంగల్యముగట్టునట్టి ॥కల్యాణము॥
పచ్చలహారతులుగొల్ల పడఁతులుగుమిగూడియెత్త
సచ్చరితుండగుకృష్ణుఁడు సఖిరుక్మిణికేలువట్టు ॥కల్యాణము॥
రంభాదులు దివమున సంరంభంబుగ నాట్యమాడ
జంభారిసురాదులు నరసాంబయుఁగీర్తించునట్టి ॥కల్యాణము॥

కీర్తన.

ఆదితాళము ధన్యాసిరాగము.

ఇందిరామనోహర యీవలెనాకిష్టార్థంబులను
మందరధరముచికుందవరద గోవిందుఁడనీకివందనంబుశ్రీ
॥ఇంది॥

బాలకృష్ణనీమహిమంబులుగన బ్రహ్మకైనవశమా
చాలవేఁడనేఁజాలజాగులిఁక నేలనేఁడుశ్రీలోలా బ్రముక్కాద
॥నింది॥

నన్నుగాచిరక్షింపమత్తెవ్వరె నాగరాజశయనా
నిన్నుగానిచేనన్యమెఱుఁగరా నన్ననాకునీవన్నవాంఛితము
॥లింది॥

సారనాకునామొఱవినివినటు లూరకుండుటేలా
నేరమేమిచేసితినీయెడఁగరు ణారసమొల్కఁగ నరసాంబకుఁదన
॥యిందిరా॥

కీర్తన.

రూపకము శీల్.

వేఁడికొన్నరావదేమి వేణుగోపాలదేవా
పాడిదప్పివీడనీకు భావ్యమేచాల ॥వేఁడి॥
పంతమాపల్కవునాతోఁ బన్నగశయనా దేవా
చింతలెల్లదీర్చినీదు చెంతఁజేర్చరాదేవా ॥వేఁడి॥

నిన్నగానియన్యదైవ మెన్నఁబోనురాదేవా
కన్నతండ్రినీవెనన్ను గరుణఁజూడరాదేవా ॥వేఁడి॥
నరహరీగానవినోదా నందకుమారాదేవా
నరసాంబనుబ్రోవనీకుఁ దరుణమిదేరాదేవా ॥వేఁడి॥

నామావళి.

ఆదితాళము బేగడ (బిలహరి.)

వినుతించెద నిందిరావిభునినేఁడు ॥వినుతించెద॥
అనుదినమును నినువేఁడినాను ననుగావుమంచునాపాలిసామి
నేఁడు ॥విను॥
సుందరాంగుఁడరవిందనేత్రుఁడంచు వందనంబుచేసినందనంద
నుని నేఁడు ॥విను॥
స్వచ్ఛవేదముఁలఁద్రుచ్చుదుష్టుద్రుంచు మత్స్యమూర్తిగోడు
మాన్పునంచువానినేఁడు ॥విను॥
కుంభినినినరసాంబకోరికొన్న శంబరారిఁగన్నస్వచ్ఛమైనశౌరి
నన్న ॥విను॥

కీర్తన.

ఆదితాళము (నిన్నునమ్మియున్న వాడరా)

నిన్నునమ్మియున్నదానవాఁడరా శ్రీరామచంద్రా ॥నిన్నునమ్మి॥
నిన్నునమ్మియున్న (దాన) వాఁడ నన్యదైవములఁగాన

మన్ననతో నన్నుబ్రోవరా శ్రీరామచంద్రా సన్నుతింతు
మున్ను వేగరా ॥నిన్ను॥
రెండవయుగమందుఁ బ్రచండులైనరావణాది
దండిరక్కసులప్రబాధచే శ్రీరామచంద్రా ధరణినెల్లవెతలు
పొందఁగా శ్రీ ॥నిన్ను॥
అసురులచేసురులుభీతు లగుచునిన్నుఁ జేరివేఁడ
నాసురులమొఱాలకించితి శ్రీరామచంద్రా భాసురముగనాద
రించితి శ్రీ ॥నిన్ను॥
సురలనెల్లధరణినివా నరులైదగఁబుట్టుఁడంచు
సరవితోడవరములిచ్చితి శ్రీరామచంద్రా ధరణిభారమాపఁ
జొచ్చితి శ్రీ ॥నిన్ను॥
ధరనుదశరథునకునీవు తనయుఁడవైతనరఁబుట్టి
యనుజులతోఁగూడియుండఁగా విలసిల్లినావు జననీజనకులుఁబర
హింపఁగా శ్రీ ॥నిన్ను॥
అవనినివిశ్వామిత్రుఁడు సవనావనమునకు వేఁడ
నువిదతాటకను వధించితివి శ్రీరామచంద్రా యురుశిలకు ల
తాంగిఁజేసితి శ్రీ ॥నిన్ను॥
అరయజనకసభనుజనము లద్భుతంబునొందనీవు
హరునివిల్లువిఱిచిగ్రక్కున శ్రీరామచంద్రా యవనిజఁ బెండ్లాడి
ముదమున శ్రీ ॥నిన్ను॥
పరశురాముభంగపఱచి భార్యఁగూడికొనియయోధ్య
పురికినట్టేచేరినాఁడవు హితులుబుధుల్ పురజనులుసంతసిం
పఁగా శ్రీరా ॥నిన్ను॥

జననివరముఁదీర్పనీవు జనకజననుజన్మఁగూడి
వనములలోఁదిరిగినాఁడవు అచ్చటగల మునులకభయమొసఁగి
నాఁడవు శ్రీ ॥నిన్ను॥
వాసిగాశూర్పణఖనిన్ను వలచిరతికివేఁడదాని
నాసకర్ణములఁదీయించితి ఆకారణమున దూషణాదులను
ద్రుంచితి శ్రీ ॥నిన్ను॥
దానవుమారీచునణఁచి ధారుణిజనుగోలుపోయి
కాననమునవెదకుచుండితి వామీఁదహనుమఁ గంజహితుని
సుతునిగాంచితి శ్రీ ॥నిన్ను॥
కీశనాథునొక్కకోలఁ బీకమణఁచియినతనూజఁ
గీశపదవికధిపుఁజేసితి వతికరుణతోడఁ జూచితనకుఁదారఁ
గూర్చితి శ్రీ ॥నిన్ను॥
రంగుగహనుమంతుఁబంచి రామగాంచిరమ్మటంచు
అంగుళీయకంబుపంపఁగా శ్రీరామచంద్రా చెంగునవతఁడబ్ధి
దాటఁగా శ్రీ ॥నిన్ను॥
అతివలంకిణిఁ వధించి యచటవెదకిసీతఁగాంచి
పతిముద్రికనామెకొసఁగియు శ్రీరామచంద్రా సతియొసంగు
రత్నమందియు శ్రీ ॥నన్ను॥
వనమువెఱికిరాక్షసాళిఁదుని మిరావణునకుభీతి
జనకముగాలంకఁగాల్చుచు శ్రీరామచంద్రా వెనుకఁదిరిగివన
ధిదాఁటుచు శ్రీ ॥నిన్ను॥
వచ్చిప్లవగనాథుఁడంత వనితక్షేమమెల్లఁదెలుప
నుత్సహించికట్టివారధి నాజలధిదాఁటి యొనరలంకముట్టడించితి
శ్రీరామ ॥నిన్ను॥

దోషయుక్తరావణాది దుర్జయులజయించియటవి
భీషణునకులంకనిచ్చితి దైతేయజనిత భీతిఁదప్పనురలఁగాచితి
శ్రీరామ ॥నిన్ను॥

సీతయగ్నిఁజొరఁగసత్య పూతయనుచుఁజెట్టఁబట్టి
సీతమ్మనితోవిలాసివై సంతోషమెసఁగ నిఖిలహితులఁగూడి
భాసివై శ్రీ ॥నిన్ను॥

కాంతసీతఁగూడిపుష్ప కవిమానమెక్కివేడ్క
నంతటనయోధ్యఁజేరితి శ్రీరామచంద్రా యనుజుభరతు
నాదరించితి శ్రీ ॥నిన్ను॥

జనులెల్లసంతసింప జనకజానుజన్ములతో
జనులుపొగడరాజ్యమేలితి శ్రీరామచంద్రా వనితనరసమాఁబ
సేలితి శ్రీరా ॥నిన్ను॥

నామావళి ఆదితాళము.

రార శ్రీరామ శీఘ్రమెననుబ్రోవఁగ రాక్షసభీమా ధరా
ధీశుఁడవేగ ॥రార॥

వారిజనాభవిస్తారయశస్కర ప్రారంభశీలా శీఘ్రమెనను
బ్రోవఁగ ॥రార॥

కోమలాంగపరంధామవిరోధిసంగ్రామవిభేది శీఘ్రమెనను
బ్రోవఁగ ॥రార॥

వీరాధివీరస మీరకుమారనుత కారణకార శీఘ్రమెనను
బ్రోవఁగ ॥రార॥

వరసాంబవందిత నారాయణాచ్యుత కరుణావిలసిత శీఘ్రము
ననుబ్రోవఁగ ॥రార॥

కం॥ ఎల్లప్పుడునీవేనా తల్లియుఁదండ్రియును గురువుదైవంబనినా
యుల్లమునవమ్మియితరము నొల్లక సేవింతుఁబ్రోవుమోజగదీశా.

కీర్తన.

అటతాళము రాగం ముఖారి.

రారె శ్రీహరిభక్తులారా మనమెల్ల శ్రీరాధావిభునిఁజూతాము
కోరికదీరఁగోరిపూజలుచేతాము
సారసాక్షుఁడుజగతిలో భూభారమునుదీఱుచుటకొఱకై
కోరిదేవకీగర్భమందునఁ గొమరుఁడైజన్మించెనఁటయిఁక
॥రారె శ్రీహరి॥
బాలుఁడైపాపసంహారుఁడయ్యె యశోదపాలుఁద్రాగినాఁడఁటా
లీలుఁడైనవనీత చోరుఁడైయదువంశ పాలుఁడై భక్త
మందారుఁడైపురాతన కాలుఁడైకంసాది దుష్టవిదారుఁడై
కందర్పజననీ లోలుఁడైసుకుమారుఁడై సురపాలుఁడగుముని
లోలుఁడితఁడఁట ॥రారె॥
దిట్టఁడైనందునిపట్టి శకటాసురుఁ గొట్టిమెట్టినాఁడఁటా
ఉట్టిమీఁదనువెన్న చట్టిఁగొట్టఁగఁదన్ను బట్టితల్లియురోటఁ
గట్టివేసెనఁట ॥రారె॥
గట్టుపైగోపికలుపెట్టిన పుట్టములుగొని చెంతనుండిన చెట్టు
మీఁదను
బెట్టిచేడెలు పెట్టుమ్రొక్కులకలరినాఁడఁట ॥రారె॥
గిరిభేదిబెగడొందఁగొనవ్రేలితోఁబెద్ద గిరినెత్తినాఁడఁట

అరమరలేకబృందావనంబునఁదాను నావులఁగాచుచునానం
దించెనఁట ॥రారె॥
అరుదుగాఁదుంబురుని వీణాస్వరమువినిబలు సంతసించుచు
నరసమూంబను బ్రోచినట్టి నలువజనకుండితఁడేనఁట ॥రారె॥

ఉ॥ పుట్టితిభూమిలోననొక పుణ్యమెఱుంగక భీతచిత్తనై
పట్టితినీదునామమను పావనఖడ్గమునాకరంబునన్
గొట్టితిఁగాలకింకరులఁ గూలఁగఁజేసితిశత్రులార్వురన్
గట్టితినామనంబునను గంజదళేక్షణనీపదంబులన్ ॥

కీర్తన.

రూపకతాళము భైరవి.

ఏవేళనునే వేఁడిన నెందుకుహరిరాఁడోయిటు
ఈవేళనుహాఁధరపై నెంచుందునో లేకుందునో ॥ఏవేళ॥
ముచ్చుసోమకునిద్రుంచను మత్స్యంబైచననో
హెచ్చుగుమందరముమోయ కచ్ఛపమైచననోయిటు ॥ఏవేళ॥
హేమాక్షువధించియఖిల భూమినిలుపఁజననో
హేమకశిపునణఁచిభక్తు నేలుటకటుచననోయిటు ॥ఏవేళ॥
వామనుఁడైబలిదైత్యుని నేమరింపఁజననో
భూమిపతులఁదునుమఁబరశు రాముఁడగుచుఁజననోయిపుడే
॥ఏవేళ॥
ములువంటిదశాననాది ఖలులగూల్పఁజననో
బలరామానుజుఁడైయదు భామలకడఁజననోయిపు ॥ఏవేళ॥

కరము త్రిపురంబులఁ జెఱుపఁగ హరుతోడుగఁ జనినో
కలికిరూపమునభక్తుల కడకుఁగావఁ జనెనో యిపు ॥ డే వేళ॥
ధరనువల్లి వేముపురముమఱపై మెటుచనెనో
నరసాంబనుగడ తేర్ప జనార్దనుఁడు దలఁపఁడో యిపు ॥ డే వేళ॥

మత్తకోకిల.

రక్షకుండనినమ్మినానుర రామచంద్రరమాధవా
దక్షులెవ్వరు లేరునిన్నిఁడ ధారుణీస్థలిలోపల
బక్షివాహనమెక్కి గ్రక్కున బాధమాన్పఁగవచ్చి ప్ర
త్యక్షమైననునుద్ధరింపుమ యాదిదేవదయానిధే॥

కీర్తన.

రూపకము భైరవి.

రాఁడానేఁగొనియాడిన రక్షింపను రామవిభుఁడు
ఈఁడాయిష్టార్థములనునినవంశజుఁ డీవేళను పన్నుగవిశ్వా
మిత్రుని
జన్నముదీర్పఁగజననామన్ననను నహల్యఁబ్రోవమానకతా నేగి
నాఁడో ॥ రాడా॥
అనుజునితోఁగూడుకొనుచు హరునివిల్లువిఱువఁజనెనా
అవనిసురునిభంగపఱచి యాయయోధ్యఁ జేరినాఁడ
తనయునకును రాజ్యము నీఁదగదనివాదించిన
పినతల్లివరములుదీర్ప వనములకును వెడలినాఁడ ॥ రాఁడా॥

జనకునిమరణమువినితన మనమునదిగులొందినాఁడ
యనుజన్ముండగుభరతుని నాదరింపుచున్న వాఁడ
మనసునునిలుపగలేకమె మానుగఁగోరినరాక్షస
వనితముక్కుచెవులుగోయు పనితీఱకయున్న వాఁడ ॥రాఁడా॥
మారీచునిదునుమఁబోయి మానకయలసినవాఁడ
నారీమణిఁగోలుపోయి యరయుచుఁదానున్న వాఁడ
మారుతిదెల్పఁగసూర్యకు మారునిపనిగొనిభూపతి
శూరునివాలినిదునుమఁగ సూర్యకులజుఁడరిగినాఁడ ॥రాఁడా॥
ధారుణిసుతవెదుకఁగాను తరుచరులనుబనుపువాఁడ
మారుతిమైథిలిసంగతి మమతఁజెప్పవినెడువాఁడ
వారిరాశిమిన్నందగ వారించుచుఁగ్రోఁతులచే
వారధిఁగట్టించిలంక వడిగూల్పఁగనున్న వాఁడ ॥రాఁడా॥
రావణుఁదునుమాడిలంక యావిభీషణునకొసంగి
పావనిజానకికపులతోఁ బట్టణమునకపుడుచేరి
యావసిష్ఠమునులాదిగ సేవింపఁగఁగొలువుండున
యీవసుధను నరసమాంబ గావించెడిపూజలంద ॥రాఁడా॥

నామావళి.

ఆదితాళము తోడి.

రామాననుబ్రోవరా పరంధామా దేవదేవరా
రామా కాకుత్సకులసోమా శ్రీజగదధి॥రామాననుబ్రోవరా॥
దశరథబాలానీ దయరానిదేలా

పశుపతిమిత్ర నాపాపములనుబాపి ॥రామానను॥
సామగానలోలా మత్సరమునీకింతేలా
సామజపాలా యీసమయమునవచ్చి ॥రామానను॥
కరిరాజరక్షక కంసాదిశిక్షక
నరసాంబరక్షక యరమరసేయక ॥రామానను॥

మత్తకోకిల॥ నీవుగొల్లఁడవంచునామది నెన్నుచుంటిరమున్నుర్వ
నీవయాదిమయుండవంచును నేనెఱింగితినిప్డికన్
నీవుగాకయితఃపరంబును నెమ్మదిన్ జేరకున్నదే
యేవిధంబుననైనబంటుగ నేలరాసుగుణాకరా॥

కీర్తన రూపకము భైరవి.

పరివారముగలదటంచుఁ బలుకరాకయున్నాఁడవో
సరగవచ్చియేలకున్నమా జననికిఁదెలుపఁగలనన్న ॥పరివా॥
సనకసనందాదిభక్త సదయులుగలరనియుందువో
వినయుండైప్రహ్లాదుఁడు వినుతింపఁగమఱచితో బహు ॥పరివా॥
అజరుద్రులుమునిముఖ్యులు నమరులుగుమిగూడివేఁడ
గజిబిజిపడి భూప్రజలగు నిజభక్తులఁగానరావో ॥పరివా॥
నారదతుంబురులగాన నాదమువినుమోదంబున
సారసాక్షనరసాంబవిచార భజనచెవులఁబడదో ॥పరివా॥

మత్తకోకిల॥ హాటకాంబరతాటకాంతక యాహవాసురశిక్ష నీ
సాటిదైవములేదటంచును జాటుచున్ భజియించుచున్
మాటిమాటికిఁబిల్వనీవును మాటలాడవదేలరా
మాటలాడిననీదునోటను మానికంబులుచిందునే॥

కీర్తన అటతాళము యదుకులకాంభోజి.

రాముఁడునామీఁదఁబ్రేమదప్పినదేమొ స్వామికివినిపింపవే

మాతాసీతా ॥స్వామికివినిపింపవే॥
సామజేంద్రునిమీఁది ప్రేమ నాపైఁగొంత
యీమాఱుచూపింప నెఱుఁగఁబల్కవమ్మ ॥రాముఁడు॥
పాపాత్ము రాలనినీపతినామీఁదఁ గోపమొందినాఁడేమో
మాతాసీతా
శాపమొందినదానఁగాపాడినటువన్ను గావుమనుచుఁదెల్పవే
మాతాసీతా ॥కావుమనుచుఁదెల్పవే॥ ॥రాముఁడు॥
మున్ను ప్రహ్లాదుని మొగినేలు వానికి నన్ను మఱచుటేలనే
మాతాసీతా ॥నన్ను॥
పన్నగశబరిని పాలించినటువన్ను జెన్నుగఁజూడుమనవే
మాతాసీతా ॥జె॥రా
వారిజాక్షిరో నీదుపతినినుతింపనా వశముగాదువివవే ॥మాతా
సీతా నావశ॥
సారసాక్షునరసాంబన్ను బ్రోచుట సత్కీర్తియని దెల్పవే
మాతాసీతా సత్కీర్తియని దెల్పవే ॥రాముఁడు॥
తరల॥ కరినిగాచినభక్తవత్సల కంజనేత్రరమామనో
హర! యురంబునలక్ష్మితో విహగాధిరూఢుఁడవౌచునీ
పరిజనంబునుతింపవేడుకఁ బ్రాలుమాలకవచ్చియీ
నరసమాంబను బ్రోవుగ్రక్కున నందనందన మ్రొక్కెదన్॥

కీర్తన ఆదితాళము.
(నిన్ను నమ్మినారా నీరజ)

నన్ను బ్రోవరారా నవనీతచోరా
నిన్ను నమ్మినారా నీరేజలోచనా ॥నన్ను బ్రోవ॥
సామజపాలా సమయమిదేరా

ప్రేమనుజూడ సన్తోషముతోడ ॥నన్ను బ్రోవ॥
ఇందునిభాస్యుఁడ యినవనమతేజుఁడ
నందునితనయుఁడ నాగశయానుఁడ ॥నన్ను బ్రోవ॥
సురరాజమిత్ర శృంగారగాత్రా
పరమపవిత్రా నరసాంబస్తోత్రపాత్ర ॥నన్ను బ్రోవ॥

కీర్తన అటతాళము రాగం కాఫీ.

ప్రోవను రారా భూమిజలోలా నీవు ప్రోవను రారా
సేవకురాలా నన్ను జేవిడచుటమేరా ॥ప్రోవనురారా॥
సొమ్ములతోఁ గిరీటమ్ము వెలుఁగర త్నమ్ములుమెఱయఁ బ్రేమమ్ము
నవేగమే ॥ప్రోవనురారా॥
అంగదాదిగఁ గపిపుంగవులనుగూడి
అంగజజనక యుప్పొంగుచు వేడుకఁ ॥బ్రోవనురారా॥
తమ్ములతోడ సీతమ్మఁగూడి పుష్ప
కమ్ముపై నెక్కి నర సమ్మను బ్రీతిగఁ ॥బ్రోవనురారా॥

కం॥ ఎక్కడహరియనిజనకుఁడు
వెక్కసమునసుతునినడుగ వేస్తంభమునన్
గ్రక్కునగనఁబడిభక్తుని
మక్కువఁగాచినవిధమున మనుపవెనన్నున్ ॥

కీర్తన శ్రీరాగము ఆదితాళము.

ప॥ కనుగొంటిని కమలావిభుని నేఁడు ॥కను॥
అనుప॥ మునుజేయుభాగ్యముల మూలమున
నన్నుగన్నతండ్రి నాపాలిస్వామి నేఁడు ॥కను॥
చర॥ కోమలాకారుని గానసుందరుని
శ్యామలాశరీరు సామజపాలుని నేఁడు ॥కను॥

పక్షివాహనుని పన్నగశయాను
లక్ష్మీవక్షుఁడైన లక్ష్మణాగ్రజుని నేఁడు ॥క॥
నారదాదినుతుని నవనీతచోరుని
నరసాంబనేలు సరసిజనేత్రుని నేఁడు ॥కను॥

ఏలలు.

చిన్నికృష్ణా నిన్ను మదినే నెన్నో విధుల వేఁడినాను
నన్ను బ్రోవకున్నావది యేమి ఓ చిన్నికృష్ణా నిన్నుగాని యన్య
మెఱుఁగను ॥చిన్ని॥
బాలాగోపాలుఁడా నీకు జాలమేల చాలా వేఁడ
మేలనుచునాదరింపరా ఓ బాలకృష్ణా మెప్పుగవరములియ్యరా
వసుదేవనందననీకు వరములియ్య వశముగాదా ॥చిన్ని॥
పసులగాచుపనులుగల్గైనా ఓ చిన్నికృష్ణా యసురవరులనణఁచ
జనినావా ॥చిన్ని॥
సరసీజనేత్రుఁడనీవు సామజేంద్రుఁ బ్రోచినట్లు
నరసమాంబనిపుడుబ్రోవరా నారదవంద్య నతులొనర్తు
నరమరేలరా ॥చిన్ని॥

కం॥ వెన్నుఁడనీతో నేమని
విన్నపములు చేతునయ్య పృథ్వీజధవా
మున్నొనరుచుదోషంబుల
నెన్న కరక్షింపుమయ్య యిందిరరమణా॥

మంగళహారతులు.

కీర్తన రూపకము శ్రీరాగము.

మంగళంబునిత్యము రఘుపుంగవునకు సౌమిత్రికి
నంగనమణియగుసీతకు నంజనిసుతునకు ॥జయజయమంగళం॥

అనుజన్ములు తనుగొల్వఁగ వనచరులనువినుతింపఁగ
మునిజనులాశీర్వదింప భూసుతకును భూపతికిని ॥మంగళం॥
సప్తఋషులుతమచుట్టును స్వస్తివచనములనుజదువ
గుప్తచరితయగుజనకజ కునునూర్మిళదేవికి జయ ॥మంగళం॥
నారదతుంబురవీణా నాదమువినిమోదించుచు
ధారుణినరసాంబనేలు మారాజ్ఞికిరాజునకగు ॥మంగళం॥

కీర్తన ఆదితాళము కమాస్.

మంగళముమనమాధవురాణికినిఅంగజజననికినంబుజపాణికి॥మం॥
ఇందుసమవదన కుందనిభరదనముకుందరాణినీకు
మందగమనమింపొందెడు పదారవిందమ్ములకిదె వందనంబు
జయ ॥మంగ॥
ఇందిరభీష్మక నందనసురముని వందితగుణశాలి
నందనందనుని డెందమునెపుడానందమునొందించు సుందరి
నీకుశుభ ॥మంగ॥
కోరినవారలకోర్కెలొసఁగెడి కొమ్మ! లోకజననీ
సారెకువేడునరసాంబనుబ్రోవుము సారసనేత్రునిసఖియరో
నీకు జయ ॥మంగ॥

ఆదితాళము సౌరాష్ట్ర.

కౌసల్యాసుతునకెపుడు గల్గుజయమంగళం
వసురుద్రామరులుగొల్చు వారిజాంఘ్రులుగల ॥కౌసల్య॥
శివునిచాపంబువిఱిచి సీతంబెండ్లాడినట్టి ॥కౌసల్య॥
సనకాదిమౌనిముఖ్య సదయాత్ములనుబ్రోచు ॥కౌసల్య॥
నరసాంబకొల్చునట్టి నారాయణుండయిన ॥కౌసల్య॥

కీర్తన ఆదితాళము.

కర్పూరహారతిదే కమలనేత్రకరుణానిధే
కరిరాజపోషనా కష్టములెల్లనీ కర్పణచేసెద సర్వశయానుఁడ
॥కర్పూర॥

ముత్యాలహారతిదే మురహరసుగుణానిధే
మత్స్యమవైమున్ను ముచ్చునుదునుమాడి నిత్యమా శ్రుతుల
జనకిచ్చినహరినీకు ॥ముత్యాల॥

మంగళహారతిదే మదనజనకమందరధరా
గంగాధరార్చిత శృంగారమూర్తినీ రంగగుపదములకు పొంగు
చునిరతము ॥మంగళ॥

నవరత్నహారతిదే నరసాంబబ్రోవబిరుదిదే
నవనీతచోరుఁడ నందకుమారుఁడ నగరాజధీరుఁడ నారదవం
ద్యనవ ॥రత్నాలహారతిదే॥

కీర్తన. ఏక. (మంగళమని మంగళమనరే)

నిగమగోచరా శ్రీరామనీకుమంగళం
సుగుణమణిజనకజనకు శుభమంగళం ॥నిగమ॥
సర్వపరిపూర్ణనీకు సతతమంగళం
నిర్వికల్పనిలయనీకు నిత్యమంగళం ॥నిగమ॥
పంకజాక్షపద్మవక్షు పరఁగుమంగళం
పంకజాసనాదివినుత పరమమంగళం ॥నిగమ॥
నారదసనకాదివినుత నవ్యమంగళం
శౌరినరసమాంబవిహిత హారిమంగళం ॥నిగమ

లాలిపాట ఆనందభైరవి చాపు.

లాలివసుదేవబాలా యదువంశ శీలసుగుణాలవాలా
లాలిపశుబృందపాలా భక్తజన లోలనిదురింపవేలా ॥లాలి॥
ధరణిభారముదలంచి దేవకీ తరుణిసుతుఁడై జనించి
వరలిపూతననుద్రుంచి మఱితృణావర్తశకటులనునొంచి ॥లాలి॥
చల్లచట్లనుగొట్టఁగానినుగొంచుఁ దల్లిరోటనుగట్టఁగా
మద్దులనుబడఁగొట్టఁగా నిముభువి ప్రసిద్ధుఁడనిమెుఱపెట్టఁగా ॥లాలి॥
సామజముమదమడంచి చాణూరుఁజంపి ముష్టికునిద్రుంచి
మామకంసునివధించి మహిని రుక్మిణి వధూమణివరించి ॥లాలి॥
గోవర్ధనోద్ధారుఁడై భక్తులకుఁ గోర్కులనొసంగుమీఁద
శ్రీవెలయగుండ్లపల్లె వాసుఁడైచెలఁగునగసాంబవినుతా ॥లాలి॥

జోలపాట అటతాళము.

జోరాజదేవేంద్ర జోదయాసాంద్రా
జోరవికులచంద్ర జోరామచంద్రా ॥జోజో॥
కౌసల్యవరపుత్ర కపిరాజమిత్రా
పవమానసుతస్తోత్ర పావనచరిత్రా ॥జోజో॥
చంద్రభాస్కరనేత్ర శ్యామలగాత్ర
ఇంద్రాదినుతిపాత్ర యినకులపవిత్ర ॥జోజో॥
సురరాజరక్ష అసురరాజశిక్ష
సరసాంబరక్ష శ్రీవరమానిపక్ష ॥జోజో॥

మేలుకొలుపు అటతాళము భూపాలము.

మేలుకొనరా మేఘవర్ణుఁడ మేలుకొనరా మేరుధీరుఁడ
మేలుకొనరా ముజ్జగంబుల నేలుకొనవలెరా వరదా ॥ మేలు॥
తెల్లవారెను నెల్లభక్తులు దిక్కుగానక వగచుచుండిరి
పల్లవాధర యెల్లజనులను పాలనము సేయ-వరదా ॥ మేలు॥
వందిమాగధబృందమెల్లను వచ్చినిన్ను నుతింపుచుండఁగ
నిందిరాహృదయేశ మేల్కొనవే యమరపాలా-వరదా ॥ మేలు॥
ధరణిలో శ్రీవల్లి వేడు సుధామరమ్మ నిపిలుచుచుండెడి
నరసమాంబ మొఱల్ వినఁగ శ్రీనాథ మేల్కొనరా-వరదా
॥ మేలుకొనరా మేఘవర్ణుఁడ॥

సంపూర్ణము.

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

తే-గీ॥ అబలనగుట విజ్ఞానశూ-న్యనగుటయును
దప్పులున్న మన్నింపుఁడు-ధర్మహితులు
ధరణిసీకృతిచిరముగ-వఱలుగాత
వరదు కరుణనుగొని-

ఇట్లు,

న ర స మాం బ.

3380